

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Ignatii Loiolae Vita

Maffei, Giovanni Pietro

Antverpiae, 1605

Liber Secvndvs.

urn:nbn:de:hbz:466:1-11486

IGNATIÏ VITÆ LIBER SECUNDVS.

Aeger Hispaniam repetit.

CAPVT I.

INTEREA Ignatius graui morbo, partim è maximis laboribus vigiliisq; , partim etiam è Parisiensis cœli grauitate contracto; vexatusque subinde stomachi iam pridem affecti doloribus acerbissimis; post multa remedia incassum adhibita, iubetur à medicis ad patrium solum & incunabula se referre; quod vnum ad inueteratas corporis ægrotudines certissimum per fugium vulgò arbitrantur. Nec recusauit ille, nõ tam valetudinis ratione, vel desiderio suorum adductus, quã duabus aliis maximè causis; primùm, vt quibus olim in regionibus, malo publico, iuuenilis licentiæ ac vanitatis ipsemet specimen extitisset, ibidem ad spiritualem ædificationem vicissim aliqua Christianæ humilitatis atque modestiæ documẽta præberet; popularesque suos & verbo & exemplo ad studium pœnitentiæ salutaris accenderet. deinde, vt, quoniam sociis aliqua erant in Hispania rei familiaris tricæ; eas eodem itinere atque opera ipse expeditet; neque per eam causam illi vel auocarentur à studiis, vel recenti etiam tum vocatione, & expeditionis tam arduæ tamque laboriosæ consilio, patriæ dulcedinis ac domesticæ tentationis, qua nulla ferè periculosior est, aleam subire cogerentur. Simul etiam, è relictis olim in Hispania sociis, cogitabat, si quem in proposito constantem inueniret; secum in eandem expeditionem educere. Cæterùm ne quid è suo discessu res Parisiensis caperet detrimenti, primùm commilitones ad perseverantiam ac fidem paucis adhortatus, Petrum Fabrum, & annis & vocatione antiquissimum, illis præposuit; cui interim obtemperarent, quem pa-
rentis

IGNATII VITÆ

60
 rentis ducerent loco: deinde tempus certum edixit iisdem appro-
 bantibus, quo tempore cuncti, rebus omnibus præter viaticum
 & necessaria scripta ex voto abdicatis, nauigaturi Hierosolyman
 Italiam peterent, seque iam antegressum Venetias conuenirent.
 Dicta profectio dies est viij. Kal. Februarii, anno M. D. XXXVII.
 ineunte, qua die Apostoli Pauli conuersio beata recolitur. His ita
 constitutis, anno M. D. XXXV. per autumnum tempus ipse non
 lacrymis mutuique amoris magna significatione singulos in
 digressu complexus, cum vellet de more pedibus quaquam agro
 corpore proficisci, coempto à sociis equo uti coactus est: breuique
 partim ex ipsa uestigatione locorumque mutatione, partim etiam
 è studiorum intermissione morbo leuatus, Pyreneo superato Gui-
 puzcoam prouinciam attigit. Eius de aduentu propinqui festi-
 præmoniti ab iis qui hominem ad Aquas Augustas, quam hodie
 Baionam appellant, in transitu agnorant; extemplo, quod regi-
 limes latrociniis infestus esset, armatos homines ad eum excipie-
 dum tuendumque dimiserant: atque hos primùm Ignatius in Gui-
 puzcoæ finibus, deinde etiam, quæ iam tum erat fama de sancti-
 tate viri, clericos omnes agmine composito ad oppidum Aspheli-
 tiam honoris causa obuios habuit. cumque ab iis & ab ingenti
 præterea gratulantium turba deduceretur ad ædes paternas, ille,
 ut ostenderet quantum opere ab eiusmodi fastu pompaque abhorre-
 ret; ut primùm potuit, ex eo comitatu sese proripiens, ad publicam
 hospitem domum diuertit, victumque continuo emendicare o-
 stiatim cepit; frementibus videlicet cognatis, eamque rem (ut se-
 re deprauata sunt Christianorum quoque iudicia, & pauci ex ani-
 mo crucem amplexantur) summi dedecoris atque ignominie lo-
 cosibi ducentibus. Deinde, quamquam inuitis iisdem, institit ple-
 bem Christianæ doctrinæ rudimentis imbuere, priuatique col-
 loquiis eos qui ad se ventitabant, è peccatorum veterno excita-
 re, festis verò diebus etiam conciones habere tanta hominum fre-
 quentia, ut cum eos templa non caperent, in agrum prodire ne-
 cessariò cogeretur, vulgoque arbores audiendi causa conscende-
 rent. Et sanè operæ fructus egregius Dei beneficio constitit. Cõ-
 plures ad virtutem ac Dei cultum a vitæ prauitate cõuersi, multa
 sublata discordia, & odia inueterata restincta, contra aleatores
 lata publicè lex, pœnæque propositæ: institutum præterea, ut
 preces pro salute quotidie funderentur eorum omnium, quibus
 lethalis noxæ piaculo obstrictis, in singula momenta exitialis exitus
 immineret: itemque ut ex Ecclesiæ Romanæ consuetudine sa-
 lutationis Angelicæ signum daretur manè, meridie, & vespere.

iam
 etiam
 mor
 do
 con
 relq
 sole
 Ign
 ver
 lab
 flu
 cib
 ini
 ho
 me
 len
 ze
 Ig
 pre
 qu
 be
 ru
 ri
 do
 pe
 ste
 mu
 pe
 ag
 sta
 tin
 ru
 ta
 ad
 stu
 pe
 te
 pe
 ne
 cu
 et

iam verò graua quadam vitia, quæ non in populum modò sed etiam in sacerdotes irrepserant, magna ex parte correctæ. deniq; morbo incurabili affectis, & extrema pressis inopia, ne vel oppido errarent, vel strati passim in compitis cælum miserabili questu complerent, publico sumptu consultum. Atque hæc leges morelque custodiendi, ne (quod ferè fit) bene cæpta propediem obsolescerent, curam & munus Loioleia familia, placata postmodum Ignatio, sibi desumpsit. qui cum in eo xenodochio aliquandiu ita versatus esset, vt satis appareret ipsum exemplo Christi Domini laboribus & paupertate multo magis, quam otio & rerum affluentia delectari; ad extremum quotidianis propinquorum precibus exoratus, ne cognationi aut nihil omnino dedisse, aut etiã inimicitias palam denuntiasse videretur, in paternam domum ex hospitali se transtulit; ibique aliquot moratus dies, restituta domestica disciplina, cunctis ad officium ac pietatem animatis; valentior multo quam Lutetia discesserat, ad sociorum expedienda negotia proficisci constituit. Atque hinc nouum ecce tibi certamẽ Ignatium inter & cognatos exoritur; cum ille pauperis habitu profus & pedes iter facere destinasset animo: illi contrã, quoniã quidem eum apud se diutius retinere non possent, certè non nisi bene comitatum & pecunia instructum abire permitterent. Verum certaminis denique is fuit exitus, vt Ignatius ne frustra diutius tenderet, ad viã modicum in speciem deduci se passus, breui domum & famulos & cætera cuncta remisit, pedibusque porro perrexit; Gallicano equo ministris valetudinarii iam antè relicto, quem illi deinde in Ignatii memoriam, veluti sacrum & immunem ab opere, vagari in pascuis ad extremum vsque senium permisere. Ignatius igitur Nauarra primùm, deinde Castella peragrata, mandatisque recentium sociorum exhaustis, de veterum statu ac voluntate cognoscere nequaquam omisit: verum illi partim expectationis ac moræ tædio victi, partim etiam aspero virtutis itinere fatigati, in alia ferè omnia dudum abierant. Ioannes tantum Gallus, ne de animi salute periclitaretur, monasticæ se addixerat vitæ. Callistus ab animorum cura ad pecuniæ lucrum studio repente conuerso, in Indiam nauigauerat, vnde aliquantopost benenummatus ingenti omnium admiratione, qui eum antea norant, Salmanticam rediit. Cazares cum Segouiam patriam petiisset, mollioris vitæ commodis & domesticorum consuetudine delinitus, otio ac voluptati sese dederat. Artiaga verò, curriculum honoris & ambitionis ingressus, & è Commendatorio factus Episcopus, cum aliquandiu in eo dignitatis gradu vixisset, ad

extre-

extremum ægrotus, epota per imprudentiam veneni laguncula
(cùm duæ starent, altera salubris aquæ, altera sublimati, quod ap-
pellatur, medicamenti) miserabili genere leti defunctus est,

VENETIAS INGENTI LABORE
CONTENDIT.

CAPVT II.

IGnatus ergo cùm in Italiam properaret, & hosce quos diu
socios tam longè lateque dispersos in vnum redigendi atque
ad pristina reuocandi consilia spes nulla se ostenderet; occul-
ta Dei iudicia secum expendens, fufis pro ipsorum salute ad supe-
ros precibus, Valentiam venit, vbi videlicet nauem stare paratam
audierat. ibi dissuadentibus multis ne se tali tempore mari com-
mitteret, quòd præter cæteras difficultates etiam nobilis archi-
pirata Aenobarbus loca opportuna & littorum flexus valida ob-
sideret classe; nullis terroribus de sententia decessit Ignatus. &
nauis prædones quidem effugit, veruntamè fœdissima tempesta-
te coorta, clauo defracto, fufisque armamentis, cùm iam de
salute vectores nauæque omnino desperassent, lacera & quassa-
ta fluctibus Genuensem portum ægerrimè tenuit. Atque hæc ita
maris incommoda non sanè leuius terrestris itineris discrimè
excepit. Cùm enim solus ignarusque regionum Ignatus per A-
pennini tramites Æmiliam peteret, viam ingressus initio spacio-
sam, sed in arctum deinde magis magisque coeuntem; stu-
dio procedendi sensim in eas penetrauit angustias, vnde se-
se expedire humana ope vix posset. Primò igitur sollicitè vestigiū
facere, deinde cùm neque progredi neque iam regredi tutum
esset, in exilitate salebrosa & horrenda crepidine, torrente ra-
pido minaciter superfluente, hæsit aliquantisper stupenti si-
milis, vbi repente sese tot periculis cinctum animaduertit. Sed
ad extremum fidenter implorato diuino auxilio, quod vnum re-
liquum esse videbatur, humi procubuit; & genibus manibusque
reptando, quadrupedis instar, ac prominentia modò saxa modò
à saxis enata virgulta prensando, tandem euasit labore, quos ad
eam diem pertulisset, omnium maximo. Inde per immenta
altitudinis inuias rupes ac solitudines diu errabundus, cùm ad
radices montium denique deuenisset, omnia rursus offendit
partim niuium tæbe partim etiam hybernis imbribus impedita.
Cumque nihilominus vrgeret progrediendi necessitas, via cetera
rima
rum
lapid
tus. a
ne q
ri, i
ipso
gine
ma
sun
Sed
ter
vt
ma
leg
qu
to
ras
foci
to
om
pri
De
uer
tum
non
turi
nar
qu
red
rer
add
com
pos
per
pro
bus
se
mu
qui
cili

rima (& est mollis & cretosus ager, ac semitæ per horum tempo-
rum incuriam exiguo munimento, nec vllis, vt olim, strata
lapidibus) cum profundo ac tenaci limo diu multumque lucta-
tus, ad Bononiæ portas tandem aliquando peruenit. Atque hîc,
ne quid deesset ad probandam æquitatem ac patientiam vi-
ri, ad cæteras miseras illud etiam ludibrium accessit; vt in
ipso vrbis introitu, è ponticulo in fossam, limo cœnoso mar-
gine lubricante, decideret, emerfusque luto deformatus ac
madidus, ab iis qui tum aderant, non sine joco & facetiis (vt
sunt procacia in alienis malis hominum ingenia) rideretur.
Sed ille nimirum identidem exerceri se à Patre cœlesti pruden-
ter intelligens, & in gratiarum actione persistens, sole siccatis
vtcumque vestibus, lassitudine ac fame confectus, cum vrbis
magnam partem frustra emendicando perambulasset, in col-
legium Hispanicæ nationis demum exceptus, ibique dies ali-
quot clementer est habitus. Inde cum itinere iam facili & cer-
to Venetias peruenisset, exacta pecunia quam illi per trapezi-
tas eadem Elizabetha Rosella benignè curauerat; interea dum
socios è Gallia præstolatur, in varia pietatis opera ex institu-
to cœpit, incumbere. Nec sanè frustra: siquidem complures
omnium ordinum homines partim Christianæ doctrinæ præce-
ptionibus imbuit, partim ab impura & flagitiosa vita ad castum
Dei timorem studiumque virtutis eodem Deo adjuuante con-
uertit. Quibusdam etiam primariis viris, tum patitiis indidem
tum externis, praua animi affectione ac vicio laborantibus,
non sine copioso fructu, spiritualium exercitiorum expertæ vir-
tutis medicinam adhibuit. In iis Didacum Guiam & Step-
hanum germanos fratres è præcipua nobilitate Cantabriæ, sibi
quondam Compluti familiariter notos, ac tum Hierosolymis
redeuntes, earundem commentationum beneficio tantam ad
rerum diuinarum intelligentiam & humanarum contemptum
adduxit, vt omnibus diuitiis & honoribus abdicatis, CHRIS-
TIANI consilia omnino sequi decreuerint. Atque hos imitatus est
postmodum Baccalaureus Hozius, item Hispanus, Theologiæ
peritus: qui cum ad easdem commentationes peragendas valde
propensus esset, verumtamen ex quibusdam iniquorum sermoni-
bus haberet suspectam Ignatii doctrinam ac dogmata; demum
se Ignatio exercendum atque colendum ita commisit, vt
multos in cubiculum, quò secessit, secum afferret libros,
quibus Ignatii dicta scriptaque ad sanctorum patrum & con-
ciliorum trutinam expenderet. Sed vbi appositas ab Ignatio
epulas

epulas degustavit; tantum absuit, ut in iis veneni deprehendit
 quidquam, ut etiam ardenti quodam rerum cœlestium amore in-
 flammatus, mortalibus commodis nuntium sponte remisit, ac
 que ultro ad Ignatii voluntatem & vitæ rationes adhaerit. Et
 Veneta verò nobilitate in primis eo secessu ac meditatione pro-
 fecit Petrus Cõtarenus Zachariæ filius, is qui multo pòt, magis
 cum integritate ac sanctimonix laude, Paphensem Episcopatum
 administravit. Sed & aliorum ex Ignatii consuetudine insigni
 vitæ morumque mutatio est consecuta. Quæ quoniam nec ab ob-
 scuris hominibus & incolis celeberrimæ civitatis fiebant, brevis
 ut aliis locis antea, sic tum Venetiis Ignatii pietas in crimen inur-
 diamque vocari cœpta, non ferente diabolo, tantam sibi prædam
 è faucibus eripi: statimque vulgatum ab eiusdem emissariis est,
 Ignatium pravitatis hæreticæ semel iterumque convictum in
 Hispania elapsum è custodia, in Galliam profugisse; ac proinde
 eius effigiem ab Hispanis Inquisitoribus ignominix causa publi-
 cè concrematam. eundem Parisiis novas molientem res, infici-
 temque perniciosæ doctrinæ labe scholasticos: ubi delatum suum
 nomen ad sacra tribunaia odoratus fuisset, fuga præcessit li-
 storum manus & consilia magistratum. Quas criminationes
 Ignatius cum non modò in vulgus, iniquorum opera sparsas, ve-
 rum etiam ad Legatum Apostolicum Hieronymum Verallum,
 qui deinde S. R. E. Cardinalis fuit, delatas inaudisset, non tam de-
 sua, quam de Sociorum existimatione sollicitus, ultro ad Legatum
 adiit, & acriter institit, ut eorum criminum quæstio exerceretur.
 quod ita factum, & veritate comperta, honorificè à Legato est
 absolutus, incumbente in eius causæ cognitionem Gaspare Do-
 cto legati affecla; qui ex eo tempore Ignatium vnicè dilexit, ac
 sacratissimæ domui Lauretanæ deinde præpositus, in Societatem
 vniuersam plurima egregiæ voluntatis officia contulit.

VENETIAS AD IGNATIVM SO-
 CII VENIUNT.

CAPVT III.

DVM hæc in Italia gerit Ignatius, interim bello inter
 Christianos ingravescente Reges, cum exercitu formi-
 dabili Cæsar per Insubrum & Allobrogum fines in Gal-
 liam irruerat. Ea fuit sociis Ignatii causa & profectiois mate-
 randæ, & itineris per Thuringiam, seu Lothoringiam atque Ger-
 maniam

maniam, sanè incommodo anni tempore faciēdi. Igitur pecunia rebusque omnibus, præter viaticum & scripta, in Christi Domini gratiam distributis, mense Nouēbri anno circiter post discessum Ignatii, suo quisque baculo innixi pedites viam capellunt, & quidem tanta cum alacritate ac feruore spiritus, vt ne à Iacobo quidē Laine, viribus nondum è recenti morbo recuperatis, extorqueri potuerit, quominus & pedibus ambularet vt reliqui, & inter ambulandum insuper inualida membra discruciatet hispido in primis & horrenti cilicio. Vestitus erat omnium, vt peregrinorum & pauperum, nequaquam elaboratus, & ad modestiā submissionemque compositus; pendebat è scapulis mantica ex corio, in qua sacra Biblia & breuiarium asseruabantur, & scripta, quæ diximus. Rosaria verò, ad catholicam fidem vel inter ipsos hæreticos profitendam; palam gestabant è collo suspensa. Hospitium ingressi, primùm omnium, nullo adstantium respectu, nixi omnes genibus Deo gratias agebant; eundem in egressu pariter sibi propitium precabantur. Sobria & frugalis erat mensa; oratio ac meditatio non solum in diuersoriis, verum etiā in ipso itinere plurima; sacerdotibus, qui tres erant, sacrificantibus, ceteri quotidie cælesti reficiebatur pane, sermo nisi de rebus diuinis aut necessariis ferè nullus; in decernendo, si quid in deliberationem incideret, mira concordia: in superandis viarum difficultatibus periculisque, summa constantia & æquitas animi. Autumnales pluias tota ferè Gallia pertulerunt: occurrere mox Alpes panè obstructæ niuib; multa fuere subinde famis, frigoris, defatigationis incommoda subeunda: nihil se illis obiecit tam arduum aut tam extimescendū, quod eorū quemquā à concepta religione officioque deduceret. Atque hac disciplina pacisque custodia, cum omnibus, per quorum fines transierant, populis bonus odor in Christo fuissent; cunctis nō catholicis modò, sed etiā hæreticis nouum ac religiosum agmē magna cum approbatione mirantibus, ad tertium Idus Ianuarias anni MDCXXXVII. Venetias ingenti omniū gaudio & mutua gratulatione sospites ad Ignatiū peruenerūt. Atque vbi paululū è longa contentione ac lassitudine quietis est captum, statim Hierosolymitanæ prouinciæ consilia renouantur; primùm omnium, rati gratiora superis fore sua studia, si ad ea summi totius Ecclesiæ Pastoris auctoritas & consensus accederet, simul atque hyems remitteret, tunc vel maximè saua, Romam ire constituunt, & à Pontifice maximo ius tum ad sacros ordines, titulo voluntariæ paupertatis; tum ad mansionem Hierosolymitanam, & prædicationem Euangelii,

sine ullo interdicti metu suppliciter petere. Interea Venetiis ne-
 cessarent, atque adeò ut quadam quasi rudimenta futura mili-
 taria ponerent; publicis valetudinariis inter se distributis, & gro-
 ac pauperes omni ope adiuuare instituerunt: Confessionis & Eu-
 charistia sacramenta gratis ministrare, qui per sacerdotium po-
 terant: ceteri solari iacentes, afflictos mœrentesque spe cele-
 stium bonorum erigere; adesse animam agentibus; cunctos
 denique ad patientiam fidemque adhortari: nec modò spi-
 ritualibus officiis fungi certatum, sed ne vilissima quidem ac
 seruilia corporibus pauperum curandis defugere ministe-
 ria; sternere lectulos; euerrere sordes; purgare scaphia; cada-
 uera defunctorum ritè curata humi condere, interdum pariter no-
 ctuque omnibus præstò esse tanta cù alacritate ac diligentia; ut
 cuncti obstupescerët, vulgatoque rumore, principes etiã viri ad
 spectaculũ cõuenirent. Quibus in officiis cum aliorũ omnium, rã
 Xaverii præcipuè caritas ac virtus enituit. Is cum in quendam inci-
 disse morbo Gallico misero deformatum, atque ad eius aspectũ
 exhorruisset, ut ea re infringi ac debilitari sensit caritate in pro-
 ximum, ita repètè in semetipsum excanduit egregius. Christu mi-
 les, ut manantem sanie ex ulceribus purulentis, (cuius rei vel mē-
 tionem aures delicatae refugiant) obfirmato animo, semel iterũ
 que nõ dubitavit exfugere: qua re nõ modò se ipsum in præsen-
 tia præclarè vicit, sed etiam in omne tẽpus propriam quandam
 atque perpetuã in elephantiacos atque vlcerosos clementiam &
 misericordiã est consecutus: quam deinde, vbicumque terrarum
 fuit, quotiescumque se dedit occasio, diligenter exercuit. Quidã
 etiam è sociorum numero, pauperẽ lepra toto corpore coopet-
 rum, cum præfectus nosocomii non admitteret, in suum lectum
 accepit ipse. cumque manè surrexisset cunctis ingemiscensibus
 eadem ipse quoque morbi scãditate correptus; postridie non si-
 ne miraculo prorsus illæsus atque intactus apparuit. Hac & alia
 eiusmodi verã pietatis & officii documenta cum in ea vrbe de-
 didissent, (quorum ibi grata in multos annos deinde memoria vi-
 guit) appetente iam vere, uti condixerant, Romam cuncti ferè,
 præter Ignatium, discesserunt. Ipse tum ad parra in Domino reti-
 nenda, tum ad expedienda quæ ad nauigationem pertinerent, ibi-
 bidem interea substitit. Atque illi quidem eadẽ ferè disciplina,
 quam supra diximus, iisdemque imbrum difficultatibus, iter in-
 gressi; ad superiorem parcimoniam ac frugalitatem illud etiam
 addidit, ut neque ullo prorsus viatico, diuinæ tantum providen-
 tia bonitatisque fiducia, Romamque contenderent; & quia tum

Cineralium seu Quadragesimæ tempus erat, quotidie, quamquã in tãtis laboribus, ritu catholico ieiunarent. Nec sanè defuit illis & exercendæ spei, & Christi Domini inopiam ac perseuerantiam aliqua saltem ex parte imitandi materies: acciditque aliquando, vt cum panis dumtaxat frustulum singuli manè sumpsissent, imbre densissimo stagnantibus latè campis, vt alicubi pectore tenuis aqua pertingeret, nullo præterea cibo, millia passuum ferme triginta nudis pedibus vno die peregerint, & quidè incredibili non modò tranquillitate animi, sed etiam hilaritate psallentes. Diuersorioris verò cum propter inopiã excluderentur, & ad publica xenodochia de more confugerent, quamuis oppidò lassè, tamen iis, quæ supra diximus, caritatis muneribusungebantur: seque ipsi domare ac vincere magis magisque nitebantur in dies. Sanè Rauennæ quidã ex iis cum hospitalis lectuli sordes ac manãtia tãbe stragula nauseabundus vitasset, quæ prima deinde occasio data est suimet puniendi, nõ prætermisit. In pago nescio quo pauper phthiriasi consumptus è vita migrauerat; cum in eũ pagum nostri venissent, distributisque cubilibus nullum iam superesset, nisi quod phthiriacum fouerat, Pater ille amissam nuper palmam recuperare vehementer exoptans, nudus illico per summum animi ardorem easdem subiit lodices, ibique sese identidè versans, cũ ingentes animalium greges ea tota pauisset nocte; ad sudorem vsque defatigatus, non leues ab se prioris fastidii ac deliciarum pœnas exegit. Denique sanctam Urbem ingressi, vt sacra Apostolorum limina & præcipuæ religionis templa castè obierunt, à Petro Ortizio Hispano Cæsaris procuratore ad Pontificem maximum introducuntur. Is erat eo tẽpore Paulus III. è gente Farnesia, cuius nomini plurimum vtiq; nostra Societas debet. Consueuerat autè super mensam non fabulatores aut mimos inducere, sed præstãtes philosophos atque Theologos; & ipsemet, veritatis indagandæ atque illustrandæ causã, ponere de quo inter se disputarēt. ea erat grauissimi senis & prudentissimi Principis oblectatio. Ad has ergo disputationes post pedum oscula Patres adhibiti, cũ egregiũ qua Christianæ humilitatis atq; modestiæ, qua eruditionis & ingenii specimen præbuisset; nõ modò quæ volebant de sacerdotio, deque Hierosolymitana prouincia, libèrte atque approbãte Põtifice impetrarũt, sed insuper pecunia ab eodẽ instructi & fausta cũ prece dimissi sunt. Ad quam deinde pecuniã, cũ è nationis maximè Hispanicæ collatione accessisset, quæ aureorum amplius ducetorum summam expleret, loci, ne quid ex eo viatico præterquam in usum votiua navigationis

attingerent, apud mensarios pecunia omni deposita, & Romæ victum emendicantes, admirabile dedere spectaculum iis, qui coram Pontifice disserentes illos audierant: & deinde quemadmodum venerant, sic Venetias profus egentes ac vacui reuerterunt.

SACRIS INITIATUR IGNATIVS: ET DE
REBUS AB EODEM ET SOCIIS IN
Veneta ditione gestis.

CAPVT IV.

POST hæc, diligenti adhibita præparatione, cum ad eiusdē Legati Veralli pedes perpetuæ paupertatis & castimonia nūcupassent vota, diuini amoris igne succensi, mirate ac maiorem in modum approbante populo, sese denuo ad pristinos illos labores & assidua pauperū ministeria retulerunt. Deinde in exitu mēsis Iunii, diui Ioan. Baptiste die natali, Ignatius & reliqui laici per omnes ordinum gradus ad apicē sacerdotiæ Vincencio Negosantio Fanensi, Arbensiū Episcopo, euecti sunt, tanta nō modò ipsorum, sed etiā ipsius Episcopi lætitiæ & animi voluptate, vt sese inter eiusmodi cæremōnias nihil vnquam simile sensisse affirmaret. Interea Patribus nec; in eā diem vlla fuerat in Palestinam transmittendi facultas; & eō ipso tempore, cū graue bellum ex fœdere Christianorum principum Venetos inter & Solymanum Turcam exarsisset, sublato repētē commercio, omnis non modò peregrinorum, sed etiam institorū nauigatio conqueiuit; vt satis appareat, caeleste numen irarum gētibus iis, quæ creditum sibi regnū Dei per summum olim scelus negligentiamque amiserit; Apostolicum hunc deuotūque sibi manipulū in alias longè nationes atque prouincias iusto iā antè iudicio destinasse. taque propter eam quæ dixi causam, spe trajiciendi sublata, quamquā voti religione soluti videri prope modum poterant, tamen ne quis omnino scrupulus animis insideret, sine anni uertentis, vti Parisiis antè decreuerant, profus expectare, sequenter tum ad sacerdotii primitias diuinæ maiestati libādas omni diligentia cōparare; tum etiā post multam precationem & abstinentiā proximis operam ex instituto nauare constituunt. Id quo liberiūs atque commodiūs facerent, è tantæ vr̄bis celebritate ac frequentia in finitima eiusdē ditionis oppida aliò atque aliò recepere sese: vt si fortè (quod tamen in præsentia vix fieri poterat) bello sedato præter opinionem transitus patuisset, è propinquo Venetias cuncti simul accurrerent. Franciscus ergo Xauerius &

Sal-

Salmeron ad mōtē Celsum (id vico nomen, ab vrbe Parauio mil-
libus passuum ferē quindecim) secessere: Ioannes Codurius, &
Hozius, Taruisium: Claudius Iaius, & Simon Roterigius Bassa-
num, oppidum agri Parauini; Paschasius & Bobadilla, Veronam;
Ignacius verò, Faber, & Laines cū Vicetiam petiissent, hanc vi-
tæ rationē iniēre: Erat extra urbē domuncula ruinosa & deserta,
nullis foribus aut fenestrarum obicibus, vento cuiuslibet peruia. id
sibi diuersorium, ne cui molestiam exhiberent, atque vt ab urba-
no strepitu remoti liberius vni Deo vacarent, memores insuper
stabuli quod Regem ipsū Angelorum nostra causa nascentem
olim exceperat, vnanimis delegerūt, quotidianis muneribus ita
inter se distribuendis; vt vnus ad custodiam diuersorii & paucula
victus ministeria remaneret, (qui ferme erat Ignacius, quòd pro-
pter nimiam lacrymarum copiam grauitè ex oculis laboraret)
reliqui duo urbem ingressi, cibum in singulos dies emedicarent:
quod ab ea functione superesset otii, totum id omnes cœlestium
rerum contemplationi tribuerent. In hoc vitæ genere cū qua-
draginta iam dies non minori cœlestium donorum copia, & ani-
morum voluptate, quàm corporum vexatione & carnis incom-
modo perstitissent, quanto nimirum spatio temporis Christum
ipsum Dominum ac magistrum, antè quàm turbæ sese commit-
teret, abstinuisse cibo & in eremo cum bestiis latuisse meminc-
rant; ad eos reuēsendos Taruisio repente Codurius affuit, cuius
accessu læti, cū spiritus vehementiam ex ea solitudine, assidui-
tate precandi, ieiuniisque conceptam diutius cohibere non pos-
sent; ad CHRIS T I gloriam ex vmbra in arenam prodire, & quæ
diuinitus acceperant bona, cum proximis communicare consti-
tuunt. Nec mora: Vicetiam ingressi, descriptis inter se celeberrimis
oppidi partibus, eadem omnes hora de rebus diuinis ad po-
pulum dicere incipiunt, nullo prorsus aut loci apparatu aut pō-
pa verborum. In triuis plateisve, prout cuique locus obtigerat,
desumpto ex aliqua fortè officina scamno pro suggestu vtēban-
tur; populum elata voce, & in gyrum actō supra verticem pileo,
ad concionem inuitabant; sermo, vt peregrinorum & hospitem,
ex variis linguis ferè mistus, ac minimè proprius. Verumtamen
is erat orationis impetus, aded graues ac veræ sententiæ, tanta in
omni gestu atque habitu pietas, denique is ardor in oculis emi-
cabat, vt peritissimus quisque rerum æstimator hos demum esse
Christianos, concionatores germanosque præcones Euangelii
dictitaret: multi etiam, qui rei nouitate illecti cum cæteris initio
per iocum lasciuamque ludibundi confluxerant, prudentissimis

eorum præceptis & dicendi grauitate permoti, deposita paulatim petulantia. Longè alii atque accesserant dimissa concione recederent. Quòd si quis deinde seorsum ad Patres adiret, veritatis & officii studiosior, hunc verò humanissimè acceptum, proprius ingenio priuatis institutionibus ad omnem virtutem ac religionem informabant. Illud verò præcipuè re adiuuabat, quòd neque inanes plausus, vt diximus, fucata oratione captarent; neque inter ipsam concionem, aut vbi peroratum esset, quamquam in summa rerum omnium inopia, quidquam à circumfusa multitudine vel peterent ipsi, vel etiam vltro delatum acciperent; breuique constare caput, paupere tecto ciboque cõtentos, & ab omni auaritia & vanitate abhorrentes, non aures populi scalpere, sed vulneribus omni ratione mederi; nec suum potius, quàm Dei proximorumque negotiũ agere. Atque haud sanè dissimilis fuit cæterorum Patrum in sua cuiusque prouincia probitas & industria; vt etiam aliqui ex magnis laboribus & incommodis extremum adierint vitæ discrimen. Neque ita multo post, cum euocati ab Ignatio vt de rebus communibus agerent, cuncti Vicetiam conuenissent; tanta animorum inclinatio ac beneuolentia populi Vicetini erga peregrinos apparuit, vt qua nuper in vrbe, tribus duntaxat, cibarii panis, ac ferè mucidi, quotidiana vix ciuitatione colligebatur, quod satis esset ad vitam ægerrimè tolerandam; in eadem, ipsis iam vndecim, ex voluntariis ciuium elemosynis omnia ad victu cultumque necessaria largè ac benignè suppetere. Ibidem igitur primas diuinæ maiestati hostias immolauere noui sacerdotes, vno Ignatio excepto, quippe qui ad se comparandum ampliùs adhuc tẽporis sibi sumpserat, & Romæ postea sacrificandi fecit initium ad ipsum Præsepe & incubula Christi Domini, quæ in aede sacratissima beatæ Mariæ ad Niuës religiosè coluntur.

IGNATIO ROMAM APPROPINQVANTI
CHRISTVS APPARET: ET VNDE SOCIETATI IESV NOMEN INDITUM FUERIT.

CAPVT V.

ET quoniam expeditioni transmarine præfinitũ anni spatiũ erat in exitu; & infestũ adhuc classibus mare, quid proinde agendũ esset, Patres inter se deliberãt: nec dubiũ fuit, quin, vti Lurenç vouerãt, cuncti sese ad fidei Catholicæ propagatione, & animarum

marum auxilium; Sedis Apostolicæ cultui, & Romani Pontificis obsequio manciparent. Cuius officii procuratio (quoniam satis id esse videbatur) Ignatio & duobus primariis patribus Fabro & Laini mandata est, Romam adirent, & (quod bene verteret) CHRISTI Vicario hæc sociorum studia ac vota quàm primùm exponerent. Interea reliqui, ne conceptus è diuturna meditatione & sacrificiis feruor ac spiritus euanesceret, non modò se ipsi diligentissimè custodire, sed etiã præsidii diuini fiducia proximis omni ratione opitulari decernunt. ac præcipuis vrbibus inter se descriptis, præsertim in quibus litterarũ studia florere & frequentissima iuuentutè versari cognouerant; Godurius Hoziusq; Pataviũ, Roterigijs & Iaius Ferrariam, Xauerius & Bobadilla Bononiã, Paschalius & Salmeron Senas profecti, eadem ferme ratione quam paulo antè Vicetiã adhibitam diximus, & priuatim & publicè cũ hominibus agere, eosq; è lethali flagitiorũ veterno excitare, atque ad contemptum rerũ mortaliũ & cogitationè futuri sæculi omni conatu atque artificio impellere atque adhortari ceperunt. Cumque ipsa nouitate rei omnium in se oculos atque ora vertissent, paucis mensibus, Deo aspirante, non modò id effecere, quod maximè optabant, vt magni animorum motus & insignes ad Christum conuersiones existerent; sed etiam, quod minimè laborabant, vt ipsorum nomen ac fama Italiam ferè totam ingenti cum admurmuratione peruaderet. At Ignatius Romam duobus quos dixi comitibus rectà contendens, & ab eorum altero quotidie corpus CHRISTI religiosè casteque suscipiens; MARIA virgine potissimùm præside atque adiutrice, sese ad sacrum suo tempore faciendum, ac multa pro Christi nomine subeunda, dies noctesque simul intèta quadam animi cura, simul inæstimabili spiritus dulcedine, & noua diuini luminis copia præparabat. Etenim ex quo primùm Hierosolymis rediens ad litterarum studia in Christi gratiam animum adiecerat, de rerum celestium contemplatione, vt diximus, non sine magna difficultate remiserat multum, seque ipse Domini caritate, spiritali consolationi deliciisq; sponte subduxerat. Sed studiorum exacto curriculo, deinceps & Veneriis, & in Vicetino secessu, & in hoc de quo dicebamus itinere, tã crebra diuinitus lumina, tam liquidas animi voluptates, eadem scilicet Virgine fauente percepit, vt in antiquum statum illum Minoreffanum (quem postea ob singularem & eximiam illius temporis in se Dei benignitatem religioso ioco primitiuam suam Ecclesiam appellare consueuerat) non solum ex integro, sed etiam cum fœnore sibi restitutus esse videre-

tur. Sed præter cætera, quæ, quòd mortalem naturam exsuperant, verbis exsequi difficillimum est; quo die Romam accessit, res ei contigit vel ad memoriam posteritatis insignis, vel ad confirmandum in proposito Ignatium cæterosque haud mediocriter efficacem. Etenim orandi causa non longè ab Vrbe templum ingresso, qualia passim imposta militari viæ cernuntur, statimque, vt saepe solebat, abstracto a sensibus, atque alta quadam animi contemplatione defixo, clarissima in luce per speciem illi sese Deus pater ostendit, Iesu filio baiulanti crucem, & crudelissimis affecto supplicii, præsentem Ignatiū sociosque cõmendans, quos ille cum in fidem ac patrocinium libentissimè recepisset, ad Ignatium placido & sereno vultu conuersus, hæc ipsa effari verba dignatus est: **Ego vobis ROMÆ PROPITIUS ERO.** Quo tanto tamque diuino solatio mirum in modum erectus & confirmatus Ignatius, ac socios deinde compellans: **Quid nobis, ait, Romæ futurum sit, fratres, in crucem ne an in rotam agi nos velit Deus, ignoro. vnum scio, quidquid eueniat, Iesum Christum nobis propitium fore, ac simul totius visionis ordinem exposuit.** Quæ res non in præsentia tantum illos insolita quadam lætitiâ & voluptate perfudit, sed etiam in posterum contra omnes difficultates atque pericula magnopere corroborauit ac muniit: atque id ipsum vel in primis fuit causa, cur Ignatius confirmatæ post modum Societati salutare potissimum Iesum nomen indiderit, quam tamen deinde verbo scriptoque minimam vocare solitus est, quòd reliquis religiosorum familijs (quas item societates Iesu licet optimo iure appellare) cunctis omnino tum de splendore tum de antiquitate concederet.

**IGNATIUS ROMÆ CHRISTIANÆ REI DAT
OPERAM: IN CASINATI MONTE ANI-
man Hozii cælum intrantem videt.**

CAPVT VI.

IGITUR tam secunda numinis voluntate tamque liberali promisso mirum in modum læti, sic tamen vt non sine mysterio Christum Dominum crucifixi maxime habitu apparuisse apud se reputarent, cum gratiarum actione ac prece sanctam Urbem ingressi, nihil antiquius habuere, quam vt viatici nomine sibi numeratam anno priore pecuniam, quoniam quidem navigationis consilia in irritum cecidissent, prorsus ad nummum ipsam a quibus acceperant, redderent; quæ, vtpote sacra, in alios pieta-

nis vsus & opera expenderetur. Deinde, quemadmodum antè cõ-
 uenerat, suam & reliquorum operam Pontifici maximo in Apo-
 stolicis præcipuè functionibus, citra honoris titulos & dignitatis
 insignia, detulere. Neque aspernatus est pia Patrum studia Chri-
 sti Vicarius: atque in præsentia, donec eiusmodi aliqua sese offer-
 ret occasio, iussi Faber & Laines in almo Sapientia Gymnasio sa-
 cras litteras profiteri. quo munere dum alter in bibliis explican-
 dis, alter in scholastica Theologia, vt appellant, pari cum erudi-
 tionis ac pietatis laude perfunguntur, atque etiam sæpe coram
 ipso Pontifice de grauibus rerum diuinarum quæstionibus dispu-
 tant; interim Ignatius proximorum saluti de more operam naua-
 bat cùm aliis artibus, tum verò spiritualibus præsertim exercita-
 tionibus, quippe ad curandas perturbationes admodum efficaci
 virtutisque iam pridem expertæ remedio: quibus ille per eos dies,
 præter cæteram turbam, insignes aliquot viros diligenter exco-
 luit. in iis Gasparem Contarenum Cardinalem, grauissimum Se-
 natorem, eundemque temporibus illis (quod eius varia moni-
 menta præclare testantur) ingenii & doctrinæ facillè principem.
 Is Ignatii prudentia & consuetudine vsque aded caprus est, tan-
 tumque eius præceptis consiliisque profecit, vt qualem dudum
 optauerat animi regendi moderandique magistrum, denique se-
 se Dei beneficio nactum esse affirmaret. idemque tradita sibi Ex-
 ercitia (quod exemplum apud hæredes hodieque asseruari perhi-
 bent) sua ipse manu perquam accuratè descripsit. Hunc imitatus
 Cæsaris procurator, (de quo supra dictum est) Petrus Ortizius
 Theologiæ doctor insignis, easdem exercitationes ad Christi Do-
 mini gloriam & suam salutem omnino experiri constituit. Id quo
 liberiùs simul & fructuosius faceret, procuratione interim vica-
 riis delegata, cum paucis quotidianæ vitæ administris & Ignatio
 præceptore in montem Casinatem secessit, quo in monte anti-
 quissimum & nobilissimum cernitur sancti Benedicti cœnobium.
 Ibi, remotis arbitris, maxima diligentia dies ipsos quadraginta
 piæ meditationi ex Ignatii præscripto vacauit; idque tanto cum
 animi fructu, tantaque accessione virtutis, vt quamquam Chri-
 stianam philosophiam multo antè professus, tamen se tum demũ
 verè philosophari cepisse fateretur. ac parum abfuit, quin grãdis
 iam natu vir, & Imperatoris legatus, illico mortalibus rebus ab-
 iectis magno animo sese ad laboriosum Ignatii vitæ genus adiũ-
 geret. sed cùm id neq; per ætatem liceret, neque per suscepta ne-
 gotia; certè quod proximum fuit, egregiè præstitit, vt & sancti-
 moniæ ac pietatis exemplo in posterũ sui ordinis hominibus per-
 luceret,

luceret, & Societatem deinde nostram, quibuscumque posset rebus, perquam studiose ornaret atque defenderet. Non omittenda videtur hoc loco res memorabilis, quæ Ignatio in illa Casinate commoratione diuinitus accidit. Dum enim pro salute Baccalarij Hozii, quem grauius agrotare cognorat, Domino supplicat, repente vidit in spiritu (quod ipsum ibidem D. Benedicto fertur olim in obitu Germani Episcopi contigisse) animam socii loci clarissima radiantem deducentibus Angelis in sublime ferri, atque ipsa demum cæli beatissima regna conscendere. eidemque Ignatio, paulo post, dum ad rem diuinam accedit, in ipso Missæ introitu, Sanctis omnibus ritè appellandis, lucidissimū cælestiū agmen subito apparuit, sic, vt in iis Hozium eximio fulgore micantem sine vlla dubitatione dignosceret. Qua ex vtraque visione tanto est gaudio delibutus, vt multos dies præ dulcedine lacrymis temperare nequiverit. Huic Hozio Patauium (vt diximus) prouincia nuper obtigerat. vbi dum in officio, singulari cum industria & fide versatur, ex ipsa rei nouitate suspectus, & coniectus in carcerem ab Anriscite Patauino, moxque ab eodem dimissus perhonorificè fuerat. cumque acrius denuo in proximorum salutē incubisset, è magnis diurnis nocturnisque laboribus lethali morbo correptus, ex hac vita migrauerat, cum aliis miræ cuiusdā sanctimonix relictis indiciis, tū verò quòd qui ante obitum subniger fuisset, ac vultu deformior, in eiusdem demortui facie tantus repente nitor ac venustas apparuit, vt eo spectaculo Codurius cōsors prouinciæ animum exsaturare & præ lætitia fletum cohibere non posset. Huius igitur tam felici exitu maiorem in modum gauisus Ignatius, è Casinate Romam vnà cum Ortizio peracta commoratione regrediens; obuium habuit in itinere Franciscum Stratā Hispanum, præclaræ indolis iuuenē, sibi antea non ignotum: qui cum è cuiusdam principis viri familia, pertæsus aulicæ vitæ, militandi causa Neapolim peteret, vno Ignatii cōgressu atque sermone (quæ hominis erat in dicēdo vis) à sæculi stipēdiis ad Christi vexilla facili negotio traduci se passus est: ac variis deinde locis, eiusdē Ignatii missu, & Societati nostræ & rei Christianæ vniuersæ cōcionator egregius haud mediocriter profuit. Hoc igitur auctus commilitone Romam Ignatius reuertit: ad quem deinceps aliquot etiam alii rebus gerendis idonei diuino impulsu paucis diebus adiuncti sunt.

ROMAM

ROMAN PATRES VNIVERSI CONVENIUNT: VETEREM plebis erudiendæ morem & frequentem vsum Confessionis & Eucharistiæ restituant.

CAPVT VII.

QUÆ dum ardens Christi amore diligenter agit Ignatius, interim Patres cæteri, sua quisque prouincia benè gesta, Romam (vti decreuerant) circa mediam Quadragesimam conuenere. Is fuit annus post Christum natum M. D. XXXVIII. Testo recepti sunt à Quirino Garzonio ciue Romano, ad villam Minimorum fratrum cœnobio proximam. Ibi in summa omnes egestate precario vicitantes, communi cõsilio ad rem Christianam pro viribus adiuuandam aggressi, permissoque Antistitem varia Vrbs templa sortiti, concionibus primû ciuitatem ad omne officium atque virtutem vehementer accendere; deinde etiam veteri Ecclesiæ instituto plebem puerosq; Christiana catechesi (quæ iam diu obsoleuerat) vicatim erudire institerunt. Ac licet piis eorum studiis dæmon omni conatu se opponeret; tamen partim exemplo vitæ, partim assiduitate dicendi hortandique cû alia multa propediem assecuti sunt, tum verò præcipuè, vt sacræ Confessionis & Eucharistiæ frequens vsus (quo nihil est humano generi salutaris) diaboli fraude iam pridem extinctus, magno vtique Christianæ Reipub. commodo in principe magistræque orbis terrarum Ecclesiæ reuiuisceret. ex quo deinde paulatim effectum est, iisdem scilicet adiutoribus, non solum vt in Italia, Gallia, Hispania, cæterisq; Catholicis Europæ regionibus, verum etiã vt in ipsa India, atque adedò in vltimis terris, vbi paulo antè ferales dæmonum dapes & nefaria sacra viguerant, iam nunc, ingenti bonorû gaudio, per pœnitentiæ Sacramentum frequenter elutis animi sordibus, diuina passim cõuiuia celebrètur.

FALSIS CRIMINIBVS CIRCVMVENITVR
IGNATIVS, ET ABSOLVITVR.

CAPVT VIII.

QUÆ nimirum satanas futura præfagiens, ipsis rerum initiis per se suosque satellites obuiam ire non distulit. Augustinus quidam erat ex Eremitana familia concionator; prorsus indignus eo nomine atque ordine. Is Lutheris impii sectator occultus, per ambages identidè perniciosa dogmata spergebat è pulpito: ac miris artib⁹ auditores à recta in Deû fide atq; à Rom. Põtificis auctoritate sensim abducere conabatur. Id autè eo fideliùs, q̃ per eos fortè dies Põtifex aberat, maximis de rebus,

rebus, quæ ad salutem Ecclesiæ pertinebant, in fines Galliarum Narbonensis Nicæam vsque profectus. Hanc rem odorati è Patribus quidam; ne ad perniciem animorum latius manaret; communi consilio totam ipsi cognoscere atque inuestigare non dubitant. ad eum concionatorem audiendum cum cætera multitudine semel iterumque conueniunt; quæ ratio disputandi sit, qui scopus totius orationis diligenter attendunt. neque verò peritos dogmatum, quæ per id tempus in controuersiam vocabantur, diabolicis ministri sefellit astus, ac latens lupi sub ouis pelle rapacitas. Itaque satis iam comperta atque explorata re, primùm ex Euangelii præceptis priuatim ad hominem adeunt; quid ad se delatū, quid auribus ipsimet suis deinde perceperint, iis potissimùm verbis exponunt, quibus non de populi modò salute sese, verùm etiam de ipsius qui populum pestifera contagione inficeret, pro Christiana caritate sollicitos esse demonstrant: rogant, hortantur, denuntiant, praua dogmata corrigat, ambigüe dicta, quæque ad contemptum Sedis Apostolicæ & Ecclesiasticarum traditionum ac rituum facile trahi possint, ad conciliorum decreta normamque sinceræ fidei quamprimum interpreteretur: utique à deprauidanda Romana ciuitate atque à perturbando ipso veritatis fonte in posterum abstineat. Ille (qui fastus hæreticorum est) homines nimirum idiotas ex habitu ratus, eorum dicta primò eleuare & eludere; deinde ubi se variis vrgeri ac premi argumētis & rationibus vidit, versante animum simul ira metūque, pauca præfatus que ad occultandam in præsentia improbitatem valerent; cum tantis promissis Dei famulos ab se dimisit. Deinde ut se è timore collegit; diabolicis actus furis, & amicorum opibus fretus, quos ille sibi multos parentesque parauerat, ad institutam agendi consuetudinem pari scelere atque impudentia rediit. Quod ubi sensere Patres, in re tam atroci tamque periculosa nequaquam lenibus rati opus esse remediis; consilium cepere dignum hominibus diuinæ gloriæ studiosis, dignum sacræ Theologiæ doctoribus; ut improbi concionatoris mendacia palam & ex superiore loco suis ipsi concionibus refutarent. Id ergo cum facere instituisset, bonis maiorem in modum approbantibus, cognita re Lutherianus vehementer excaudit; vocatisque ad se confestim amicis rabiem doloremque suum impertit; etiam atque etiam obrestant, ne tantam ac tam insignem injuriam inultam esse paterentur. Illi, & eadem laborantes opinionum insania & magistri ignominia valde commoti, facta conspiratione, Ignatium & socios omnino dolo per fas ac nefas euerrere, nec modo fama, sed etiam, si res procedat,

procedat, vita spoliare constituunt. Primum igitur tota Vrbe fi-
 dis criminibus dissipant, Ignatium sociosque omni scelerum ge-
 nere coopertos, tum in Hispania, tum in Gallia, quin etiam nuper
 Venetiis, saltæ religionis & probri flagitii que dānatos; & elapso
 è iudicum manibus, ad corrumpeudam iuuentutem specie pietatis
 Romam se contulisse; sibi, quod bonis artibus nequeant, id, alios
 criminando accusando que, per suam injuriam quætere, ut sibi apud
 imperitum vulgus famam sanctitatis eruditionis que concilient.
 Cum, aures nacti secundas, hæc & alia id genus quam appositi-
 sime ad veritatis imaginem & per se ipsi & per emissarios oppido
 sererent; tantam in inuidiam & odium breui seruos Dei adduxerūt,
 ut eos multi iam quasi facinorosos ac fugitiuos horrerent; ipsorum
 que congressum & consuetudinem vulgò refugerent. Cuius res è
 sententia fueret, læti successu aduersarii, præterea promissis ingenti-
 bus onerant subornant que, qui iisdem ferè nominibus, quæ sparsa
 in vulgus fuerant, apud Urbis Præfectum infantes accuset. Has
 verò partes inexpiabili scelere sibi desumpsit Michael Hispanus
 quidam, qui iam antè Parisiis in Ignatiū debacchatus, ac deinde
 singularibus ab eodem Ignatio lucradi fratris mirabiliter cupido
 prouocatus officiis, egregiam viri beneficentiã (ut ferè fit) minimè
 vulgari perfidia atque impietate repedit; atque ut Ignatiū & socios
 familiariter nouerat, cōfictis quã maximè ad similitudinem veri
 criminibus, apud Præfectum sanè magnã in suspitionem cunctos
 adduxit. Omnino res erat insigni infamia; nec modò in vrbe vulgi
 sermonibus terebatur, sed apud exterarum quoque nationum
 atque prouinciarum aduersariorum nuntiis ac litteris percrebuerat,
 Ignatianos cum suo capite denique manifestorum scelerum hæresis
 que, conuictos teneri: videlicet, ut quas noxii variis locis effugissent
 pœnas, eas iusto Dei iudicio Romæ in celeberrimo totius orbis terrarum
 teatro pertoluerent. Interea Ignatius totius machinationis nequaquam
 ignarus, fretusque tum præclaro conscientie testimonio, tum etiã
 Christi promissis, qui se illi Romæ propitium spoponderat fore,
 omnes inimicorum impetus totaque belli procellam inuictò animo
 sustinebat, Deumque vnã cum sociis pro aduersariorum salute
 precabatur assidue. Iamque causæ dicendæ tempus appropinquabat;
 cum incidit in eius manus epistola, quã antea Michael, recentibus
 quibusdam Ignatii meritis delinitus, (quippe vel ferrea pectora
 interdum patientia & caritate flecluntur) ad amicum nescio quem
 summa cum Ignatii & sociorum laude perscripserat. Ea videlicet
 epistola, delatoris causam jugulauit. nãque ubi iudicii aduenit dies;
 citato ad tribunal Ignatio, multa
 in eius

in eius vitam ac mores improbè mentitus est Michael. ad quem cum Ignatius admodum sedatè respondisset, prolata ad extremam epistola ac recitata, institit ab aduersario quærere, nunquid earum rerum meminisset? num chirographum agnosceret? Tum ille inopinata percussus, victusque conscientia, repentè pallefactus titubare, frigido sudore perfluere. quod ubi animadvertit Praefectus (is erat Benedictus Cõuersinus, vir prudens, & in causis cognoscendis apprimè versatus) confestim suspicatus coitionem & dolum, data opera Michaëlem diligenter interrogat; cumque in obscuris vestigijs ad ipsa fraudis cubilia peruenisset, seuerum calumniæ vindicem sese præbuit: ac multis verbis increpitum calumniatorem (quamquam Ignatio pro ipsius periculo deprecante) insuper multauit exilio. Post hæc Ignatius flagitare & vigere, uti conspirationis nefariæ principes, quæ priuatim in circuitibus & cœtibûsque iactarant, eadem coram Praefecto palam ac legitime exponerent, ut sibi diluendi crimina & se sociis que purganda copia fieret. Misso igitur viatore, vadimonium obire coguntur. At illi, veteratores & callidi, & cum in foro iudicijsque sua multumque versari, tum etiam recenti Michaëlis malo facti coitores, ubi ad tribunal adfuere, per summam dissimulationem se de Ignatio ac socijs & sentire quàm optimè, & ad eam diè sensisse respondent: neque vllum esse crimen, quod ipsi quidem in eorum vitam morésque conjiciant. Atque hæc & alia eiusmodi coram iudicari nimirum fore, ut Ignatius præclarè secum actum existimas, quod imminens calumniæ periculum euasisset, tam elusti profertim accepta satisfactione proinde quiesceret. At ille multa magna, quæ ad iuuandam Ecclesiam pertinerent, mente ac cogitatione complexus; veritûsque ne si quid suspicionis incommodæ, aut si qua dedecoris nota nascenti Societati adhæresceret, pro omnes in posterum ipsius conatus irritos redderet, vel certe magnum rebus gerendis impedimentû afferreret, à Praefecto etiã etiã postulare, ne fictæ aduersariorû palinodiæ fidè haberet: cui quippe alia tû sermonibus tum per epistolas longè latèq; vulgasse, ac quæ tunc ad tēpus accommodata, iudicii metu perterriti exerint. quæ nisi à magistratibus ritè cognita & quaesita publicè coarguantur, malo videlicet publico per summum nefas hauriam in Societate magnam infamiam. proinde iure se postulare, ut in sua dicta vitamque omnem diligenter inquirat; se subiectè ad causam vsque cognitam in vinculis habeat, ac prout res ipsa cõpererit, ita pronuntiet. Hæc igitur, & alia id genus, Ignatius. Contrà, aduersarii, veriti ne si quæstio perageretur, ingenti loco perirent

periculo ac damno paterent ipsorum artes atq; mendacia, per se suosque omni ope contendere ac niti, vt Præfectus ab instituta cognitione desisteret. Iamque, vtpote qui plurimum opibus & gratia poterant; in suam sententiam non modò Præfectum, sed Legatum etiam, qui Vrbi pro Põtificæ summo cum imperio præerat, Cardinalem Neapolitanum adduxerant. quinetiam ex ipsismet Ignatii sociis non deerant, qui, aduersariis iam à suscepta actione deterritis, & sponte cedentibus, non vltra instandum, vitandas lites, paci & quieti consulendum esse censerent. At verò Ignatius in posterum longè prospiciens, eòque iudicio non tam suam, quàm Christi Domini causam agi prudèter animaduertens; nullis neq; minis neq; promissis nec suasionibus de sententiã deduci se passus est. cùmque omni ad eã rē conatu nõ semel adhibito, propter aduersariorũ gratiã atque potètiã nihil planè proficeret, nõ dubitauit, cõsulto per sacrificia precèsque Deo, ad ipsismet Põtificis maximi fidẽ opẽmque cõfugere, qui Nicæa per eos dies, adulta iam ætate, redierat, & in Tusculano secessu valetudinis causa morabatur. Facili ergo ad principem aditu, quo die venit, admissus Ignatius, Latino sermone (quippe qui nondum satis Italicè nosset) eidem ex fide retulit, quo consilio à militari vita sese ad animorum auxilium atque ad litterarum studia trãtulisset: ac dum rem Christianam pro virili parte administrat, quoties, quot locis, quibusve nominibus accusatus & absolutus fuisset. Nuper etiam ab Hierosolymitana peregrinatione bello prohibitum (quod Pontifex ipse non ignoraret) se, ceterosque eiusdem instituti laborisque socios, qui se vitamque suam ad Christianæ religionis amplificationem Sedi Apostolicæ mancipassent, cùm maximè in vrbe Roma populũ docere insistent, parati que in omnẽ quamuis arduam atque longinquam expeditionem, eiusdem Pontificis reditum nutũmque auidè præstolantur; circumuentos repenti iniquorum insidiis, & summam in inuidiã non modò in vrbe, sed etiam apud remotas nationes adductos, ne id quidem à magistratibus obtinere posse, vt iusta in suos mores vitamque crimina in cognitionem vocentur. Sibi quidem propriæ utilitatis & nominis rationem (quamuis ea per se negligenda non sit) minùs antiquam esse: sed quoniam eodem iudicio & ipsorum existimatio & animarum salus agatur, (omnium enim qui ad rem publicam accedant rationes, non veritate solũ, sed etiam fama niti) petere se & orare, ne grauetur pro sua sapientia ac potestate perficere, vt Præfectus Urbis inchoatam quæstionem primo quoque tempore peragat, ne in Vrbe

totius

totius aequitatis parente, contra paucorum factionem opeſque nullum inopia ac ſolitudini præſidium fuiſſe videatur. Sub hæc audita Pontifex bono eſſe animo iuber Ignatium; & collaudata (quod antea fecerat) ipſius & ſociorum induſtria & pietate, Præfecto per codicillos imperat, iudicium utrique reddat Ignatium cauſam ritè cognoſcat, feratque pro veritate ſententiam. Et quidem hoc loco ad eſſe mihi animis velim eos, qui Deum res humanas negligentem circa cæli cardines otari non minùs inepti quàm impiè fabulantur; ex iis quippe quæ conſequuta ſunt, nemo ſanus paternam cæleſtis numinis curam ac providèntiam in ſuo non clarè perſpiciat. Cùm enim tota aduerſariorum actio eamximè calumnia niteretur; Ignatium ſociosque variis locis tunc damnatos, ambuſtosque iudicii, flamma per dolum effuſiſſe; cùmque longum & operoſum eſſet, nemine præfertim neceſſariam eam rem impendia ſubeunte, ex tam remotis diſunctisque provinciis rei geſtæ ſeriem litteris conſignatam reſtituſque firmatam ex forèſi formula petere; planè diuinitus factum eſt, ut quot in Italia, Gallia, Hispania Ignatii iudices exiſtiſſent, ſub ipſum ferendæ ſententiæ tempus Romam ferè omnes alius alia de cauſa conuenerint. Ioannes Figheroa, quondam Archiepſcopi Toletani Vicarius, is qui Compluti primùm de Ignatii fama capiteque cognorat, grauibus de cauſis Neapolim à Cæſare miſſus, in reditu cōmodum Romæ ſubſtiterat. Venerat eodẽm è Gallia Pariſienſis Inquiſitor Matthæus Ori, Dominicanus, apud quod Ignatius, ut ſuprà dictum eſt, ſemel iterùmque ab improbis fuerat accuſatus. Denique in tempore Gaſpar etiam Doctus à Venetiis adfuit, qui habitæ in ea vrbe in Ignatium quæſtioni præſtiterat. Hi omnes in iudicium adducti, aduerſariorum commenta detexère, cum ſumma teſtificatione virtutis ac pietatis Ignatii. Præterea litteræ ciuitatum, apud quas Italia tota Patres aliquodiu vixerant, per idem tempus allatæ, magnū pondus ad illuſtranda ipſorum merita & refellendas iniquorum calumnias attulerunt. Iam verò Hercules quoque, ſecundus hoc nomine Dux Ferranſium, qui Patribus familiariter uſus, iisdẽmque peccata ritu Chriſtiano conſeſſus, ex eorum etiam manibus corpus Domini ſumpſerat; libentiſſimè fecit non modò ut per epiſtolam, ſed etiam ut per legatum, perſpectæ ipſorum innocentia ac ſanctitati debitum teſtimonium laudẽſque tribueret. Quibus rebus adductus Vrbi Præfectus, vrgente præfertim Pontificis iuſſu, quamquam aduerſariis omni ſtudio contrà nitentibus, denique ſua ſententia Ignatium & ſocios omni non modò culpa, ſed etiam culpæ ſuſpicionẽ libera-

liberavit verbis amplissimis, eiusque sententiæ, ad vindicandam infantium famam, varias in prouincias testato descripta exempla dimissa; quibus ex rebus dici vix potest quantum Patribus vrbique honoris & existimationis accesserit. Atque hac maximè ratione diu suppressa atque occultata veritas extulit aliquando sese, ac malitia superata, processit in mediũ: quæque machinamẽta diabolus ad tenerani adhuc Societatem deformandam atque adeo præfocandam artificiosè parauerat, ea ipsa, moderante rōnumine, in eius maximè decus & incrementa cesserẽ. At verò infidiatorum longè dissimilis fuit exitus. Namque administer cōscelerata calumniæ Michaël, fraude patefacta (quemadmodum dicebamus) in exilium actus est: E. ducibus verò (quos nominare hoc loco necesse non est) vnus paulo post iudicium graui corruptus morbo, semet acriter ac dolenter inculpans, cum insigni facinoris detestatione diem obiit; alter, cum deinde manifestis hæreticarum opinionum iudiciis teneretur, maturè sibi fuga consuluit, effugiemque suam pro se iudicibus cremandam reliquit; tertius eodem nomine cōprehensus, & cognita causa perpetuo addictus carceri, ad extremum tandem mortem iam imminente resipuit, eidemque animam agenti quidam è Societate ad vltimum vsque spiritum assedit; quæque illi tempori tribui solent, pietatis & caritatis officia præstitit. Porro Lutherianus ille concionator, qui totam conspirationem scelusque conflat, in tra catholicorum castra per fraudem aliquandiu versatus, cum religionis ac pudicitia simulationem vltra sustinere non posset, larua deposita, palam fidei & continentia bellum indixit, atque ad optata hæreticorum lustra popinasque se contulit.

IGNATIVS ET CÆTERI PATRES DE CONSTITVENDA SOCIETATE DELIBERANT.

CAPVT IX.

HAc igitur falsa accusationis procella Ignatius sociique defuncti, primũ omnium (vt æquum erat) ingentes & vniuersi communiter & singuli priuatim, egere diuinæ clementiæ gratias: deinde, partim quòd aliqui subinde ad Ignatii institutũ aggregabantur; partim etiam quòd inaudierant, aliquot è suo numero varias in vrbes atque prouincias iã tũ rogatu Principum à summo Pontifice destinari; visum est faciendum, vti de stabilieda quã maximè ad Dei gloriã salutemque animarum

Societate primo quoque tempore inter se consulerent; ad eam quippe diem, communi tantum officio ac pietate ducti, sine certis & propriis legibus ac magistratibus vixerant. Ergo precationibus, ieiuniis, & sacrificiis in eam rem quam accuratissime adhibitis, quotidianæ vitæ munera laboresque ita partiti sunt, ut diurna tempora Dei verbo, consuetisque functionibus; nocturna verò privatis inter se colloquiis, & necessariæ consultationi darent. Prima igitur nocte quæsitum est, verum Pontificis iussu digressi, prout se daret occasio, suam quisque sine aliorum consensu vel respectu rem agere; an potius, quâquam corporibus locisque disuncti, animorum tamen conspiratione, & meritorum cõmunione, ut adhuc fuerant, sic in posterum coniuncti esse deberent. Dictisque sine variatione sententiis, nullum fuit dubium, qui n̄ tam suavis, tamque arcta societas, Dei proflus munere et tam diuersis moribus linguisque coalita, omni conatu studioque retinenda foret, tum ne qua Spiritui sancto iniuria fieret, à quo diuinitus fuerant in eam consensionem adducti, tum verò, ne cõcordiæ atque vnitatis bonum amitteretur, quo nihil est ad res magnas atque arduas moliendas, & obstantia quæque perumpenda, valentius. Cùm hæc & alia multa in eam sententiam ingenti a laetitate & gaudio spiritali pro se quisque dixisset, magno pere incensus ad mutuam caritatem & benevolentiam animis, cæteris ille dimittitur. Proximo deinde confessu de religione relictum est, placeret ne ad vota duo, Paupertatis Castitatisque suscepta, tertium perpetuæ item Obedientiæ adiungere, & e loco corpore eligere, qui cæteris ampla cum potestate præficeret. In eam rem, quod maioris momenti videbatur esse, diu proferri placuit, spatiumque seorsum singulis ad deliberandum dari, atque interim instauratis præcationibus & sacrificiis, diuinæ sapientiæ iumen opemque diligenter expasci. Ut igitur eius consultationis dies aduenit, omnium in vnum congruere sententiæ, quâdoquidem Christum Dominum ac magistrum sibi pro viribus imitandum cuncti susceperant, quoniam ille sese perfectum atque integrum holocaustum Deo parenti pro salute humani generis obtulisset, proflus oportere ut ipsi quoque pro suo modulo Christum effingerent; ac quemadmodum singulorum corporis bona per voluntariam inopiam, corpus ipsum per castimoniam Deo immolatum esset, sic animus quoque ante cælestes aras per obedientiam spiritalis victima caderet, præsertim cùm hoc sacrificio nullum diuinæ maiestati gratius aut suauius esse constaret. Ergo sine controuersia deligendum videri, cui omnes in terris tanquam Christo

parerent; cuius in verba iurarēt; denique cuius sibi nutum ac voluntatem instar divini cuiusdam oraculi ducerent. Hisce ita constitutis, deinceps quæsitum de huius ipsius potestate, utrum certo dierum spatio definitam, an verò perpetuam esse oporteret. Perpetuam esse placuit omnibus, idque cum alias ob causas, quas commemorare hoc loco necesse non est, tum verò ut negotia gratuita, quæ ad conficiendum non modò plenæ libertatis, verum etiam longi ferè temporis indigent, leniter & ex animi sui sententia possent ad exitum sine vlla trepidatione perducere. Additum ad hæc, ut Societatis candidati, cum aliis experimentis, tum verò præcipuè spiritualibus exercitationibus, peregrinatione, & infirmis publici alicuius valetudinarii ministeriis probarentur. Itemque, ut qui Societatis instituta profiterentur; ii ad tria solemniora, quæ nobis cum alijs dicatis Deo familiis ferè communia sunt, quartum nominatim adiungerēt, quascunque ad fidei vel infidelium terras Christianæ rei causa Pontifici maximo ipsos mittere placuisset, eò sine vlla tergiversatione, atque a deò sine vlla non modò mercede, sed ne viatici quidè petitione proficiscendi; ac simul, concepta verborum formula sese obstringerent, puerili ætati per catechesim erudiendæ; quòd eo remedio nullum ferme efficacius foret ad intemeratam fidem tuendam, ac prauæ religionis prohibenda contagia. Hæc igitur & alia id genus nonnulla per eos dies ab Ignatio patribusque decreta sunt: eidemque Ignatio negotium datum, ut ea in summam redacta, Pontifici maximo primò Apostolica auctoritate sancienda atque approbanda proponeret; deinde ut eadem ipse postea per otium fusiùs explicaret ordinarètque, & quàm accommodatissimas ad Societatis vocationem & spiritum leges canonè que prescriberet.

PATRES IN VARIA LOCA PONTIFICIS
IUSSU DISCEDUNT.

CAPVT X.

SV hæc ferme decreta, Pontifex maximus aliquot operarios ab Ignatio in varias agri Ecclesiastici vineas postulauit. Id nostræ Societati fuit Apostolicæ peregrinationis exordium. Ennio Verulano, S.R.E. Cardinali per eos dies cum amplissima potestate legatio Parmensis obuenerat. Huic, Pontificis iussu, legationis comites & rerum spiritalium administri duo, Petrus Faber & Iacobus Laines, ab Ignatio dati: Senas verò in Etruriâ Paschasius,

sus ad instaurandam sacri cuiusdã cœnobii disciplinam ab eodẽ
 Pontifice missus est. In Ænariam seu Inarimem intulam. pacifi-
 cationis gratia non levis momenti, Nicolaus Bobadilla: Brixiam
 in Cenomannos ditiois Venetã, Claudius Iaius grauib; item
 de causis abiit. Ac per idipsum tempus etiam in extremas terras
 primũ Societati paruit aditus. Brasiliam oram, & præterea
 quidquid inter inaccessum olim Bonæ spei promontorium vlti-
 mosque Sinas interiacet maritimi tractus, Indo & Gange supe-
 rato, Lusitani, armatis classibus, ante annos aliquot ingenti au-
 su & labore, æquẽ fortiter ac feliciter aperuerant; neque Ioannẽ
 hoc nomine tertium Lusitaniã Regem, insigni virtute ac pietate
 virum, vlla magis augebat cura, quam vt barbaras illas nationes
 à misera dæmonum seruitute ad vnius veri Dei notitiam cultum-
 que traduceret: atque ob idipsum, quos in ea mitteret loca præ-
 cones Euangelii, & moribus & eruditione præstantes, tota Euro-
 pa impendio conquirebat. Eius rei conscius Iacobus Gouea, is
 qui Parisius in ipso virgarum periculo singularem Ignatii fidem
 virtutemque ingenti cum admiratione cognorat, procul dubio
 statuit, illum & socios ad Indicam expeditionem forequam ac-
 commodatissimos, quoniam quidem ab Hierosolymã accessu
 bello impediti, quemadmodum audierat, in Italia substitissent.
 Neque tamen quidquam eius consilii ratus impertiendum Re-
 gi, antequam ipse Ignatii voluntatem explorasset; pro amicitia
 ad illum scribit, quam libente Lusitaniã Rege, quam spatiosa
 bonorum industria pietatiq; campus in India pateat. sibi qu-
 dem, quando illum & socios ab Hierosolymitana curatione at-
 ceat bellum, sanctissimis ipsorum studiis provinciam in primis
 aptam videri. Si conditio placeat, vltro semet apud Regem totius
 negotii fore interpretem pollicetur. Ad ea cum gratiarũ actioe
 rescripsit Ignatius, neque se neque socios esse iam sui iuris, quip-
 pe qui summo Christi Vicario semetipsi perpetuo nexu Obedie-
 tiã mancipassent; proinde agendum esse cum Romano Pontifi-
 ce; quidquid ille iussisset, id verò sine mora faciuros. Quo acco-
 pro responso Gouea, cum facillẽ speraret a Pontifice impetrari
 posse rem totam Regi suo per litteras aperiri, ipsumque expleat
 epistola Ignatii ad eum mittit cum summis illius & sociorũ lau-
 dibus, etiam atque etiam suadens, vt eiusmodi virorũ opera po-
 tissimum vtatur, neu tam præclaram occasionem elabi patiarur
 è manibus, qui similem fortasse nullam sit in posterum habito-
 rus. Laud incassum adhibita hortatio; quippe Rex & sua sponte
 iam incitatus, & Gouea talis viri monitis & auctoritate perme-
 tus,

eus, confestim Petro Mascarenia, suo apud Pontificem maximū
 Oratori, mandat mox in Lusitaniam redituro, det operam vt quā
 plurimos ex Ignatii disciplina secum deducat, Euangelii causa
 mittendos in Indiam, eaque de re cum Ignatio quam primū ag-
 gat: si res cum illo minū procedat, omni conatu cum ipso Pon-
 tifice trāsigat, vtiq; ne sine tali comitatu reuertatur ad se. Hoc
 tam severo mandato legatus accepto, sine cūctatione Ignatium
 conuenit, ac pauca præfatus (vt sit) conciliandæ beneuolentiæ;
 mandatum sui Regis exponit, Patresq; minimum sex in missio-
 nem Indiam postulat. Ad quem ille submissa oratione, tam ho-
 norifico Regis de se iudicio gratias cum egressit, eadē ferme qua
 ad Goueam respondit: quod ab se peratur, totum id è summi Pō-
 tificis voluntate imperioq; pendere; qui tamē, si quid ego sen-
 tiam quæris, (inquit Ignatius) vnum aut alterū fortasse tibi cō-
 cesserit, plures vero nequaquam. At ille cum nihilominus in eo-
 dem postulato persisteret, Dei fidem & hominum testans, nusquā
 operam collocari fructuosius posse; tum Ignatius, quasi futura
 prælagiens, familiari ac placido vultu: Deus, inquit, meliora,
 clarissime orator; quippe si è tam exiguo numero, lex vnā dum-
 taxat in provinciam demas, quantulum, quæso, reliquo terrarū
 orbi supererit? Neque tamen idcirco ille ab incepto desistit; quo-
 niam Ignatium flecti posse diffidat, ad ipsum adit Pontificē, nar-
 rat quid sibi ab Rege mandatum sit, suppliciter etiam atque etiā
 obsecrans, ne in tam honesta causa, tamque pia, frustrari se Re-
 gemque suum concepta peropportuni subsidii spe patiatur. Hic
 Pontifex, quamquam lætus ab vrbē Roma potissimū, vt par e-
 rat, peti sacri Euangelii nuntios, & insuper, tanto Regi tamque
 de Romana Ecclesia bene merito gratificari vehementer exo-
 prans; tamen, vt in tali negotio, ne videlicet seruis Dei ad omne
 paratis obsequium abuti pro potestate videretur, (qua erat leni-
 tate ac sapientia vir) audito legato, rem ipsam probauit, de nu-
 mero ad arbitrium reiecit Ignatii. Is proinde (sanè quā aggre-
 ferente Mascarenia, neque tamen aspernante quod datum est)
 post multas in eam rem fufas ad superos preces, quemadmodum
 antea significauerat, duos dumtaxat glorioso muneri destinauit,
 Simonem Roterigium Lusitanum, & Nicolaum Bobadillam, qui
 cum idcirco Romam euocatus, grauius ischiade laboraret, ne-
 que legatus Regis maturo iam reditu expectare diutius posset;
 ægro Bobadillæ, sibi que vicem et septam dolenti, Franciscus Xa-
 uerius repente sufficitur. Erat omnino laboriosa prouincia, i-
 terque lōginquam: & cum ferè nullā in spē reditus, tum verò im-

apertum panem quotidie vitæ discrimen. Sed quæ alios ab eius
 modi consilio retardassent, ea ipsa incitamenta fuere Patribus
 cum se quisque tali sorte præ cæteris beatum existimaret. Ac Si-
 mon quidem parata in Lusitaniam nauis celeriter antecessit; at
 deinde Regis Lusitanix iussu procerumque rogatu, quamuis inui-
 tus, in eadem prouincia substitit. Xauerius autem, uti delatum ac-
 cum est, confestim exsiluit gaudio, datoque sibi tempore vix quod
 satis esset ad laceram attritamque tunicam resarciendam, & lu-
 lutandos fratres; cum legato postera die profectus est, immen-
 tales agens Domino gratias, quod se denique voti compote effe-
 cisset. Perperuas quippe clades pereuntium ex ignoratione Dei
 in vltimis regionibus, animarum, iam antè miserari, & melius po-
 tissimum Indiæ magnitudinè crebris consueuerat vsurpare les-
 monibus. Quin etiam per quietem non semel erat sibi visus Æ-
 thiopem in humeros sustulisse vsque adeo ponderosum, ut ipsi
 oneris magnitudine excitaretur è somno mirè defatigatus, me-
 brisque omnibus dolens: continuoque rem omnè Iacobo Lami-
 patefaciebat eiusdem cubiculi socio. Hæc igitur fuere nostris ho-
 minibus Pontificiæ missionis initia: Partesque in varia deinceps
 loca profecti, maiorem in modum aucta Societate, institutisque,
 supplementi causa, tota ferme Europa collegiis domibusque, res
 eas Deo duce atque adiutore gessere, quæ proprio & quidem
 iusto volumine ipsæ per se ad enarrandum indigeant.

IGNATIUS PLEBI FAME PERICLI
 TANTI SVCCVRRIT.

CAPVT XI.

NE QUE verò Ignatio & cæteris, qui remanserant Romæ,
 negotium defuit. Erat annus à Virginis partu MDXXX
 VIII. insignis annonæ caritate, ac per hyemem præcipue
 tanta frugum inopia, ut passim iacentes in publico pauperes, in
 gurgore fameque confecti, miserandum in modum expiraret. Quo
 spectaculo commotus Ignatius, tantæ calamitati sibi omni ope sub-
 ueniendum putauit. Iamque è Garzonii villa cum suis in Urbis fre-
 quentiora loca migrauerat, laxiore sibi ab amicis domo condo-
 cta ad circum Flaminium, in ea regione quæ sancti Angeli ad Pi-
 scarium hodie dicitur. In eius igitur domus ampla coe-
 natione sceno stragulisque dispositis, & in pauperum alimenta elec-
 mosynis vndique corrogatis in omnes partes dimisit, qui in id bo-
 Spiritum

spiritum, vt quæque periclitatē extrema inopia inuenissent, vel inter manus, prout res ferret, vel gestatoria sella deueherent. Cū strenuè curaretur, adhibitis etiam, vbi opus esset, adiutoribus bajulisque, breui numerus decumbētium ad quadringentos ascendit. Hic verò, eodem Ignatio præfide ac duce, Patrum fratrumque sese caritas ac virtus exeruit. Diluculo quotidie linteati omnes ad imperia accipienda præstò aderant. Inde ad sua quisque officia discurrere sine vlla perturbatione vel tumultu; alii recens illatos pauperes clementer exuere, & calida elutis corporum sordibus in lectulo collocare; alii assidere languentibus, eosdemque amicissimis consolari verbis. hi cibos aut domi excoquere diligenter aut aliunde missos instruere, illi fercula inferre, & longa inedia propemodum enectis pretiosos liquores instillare: hi cubilia sternerē, illi scopis pavimenta purgare: denique certatim omnes munere suo ita fungi, vt præclare testarentur, in minimis illis agnoscere se Regem regum & Dominum dominantium. neque verò corpora solum egentium, sed animi quoque eadem opera curabatur. Plurimi quippe rudes, Christianæ doctrinæ præceptis probe instituti, multi à turpi quæstu fraudibusque deterriti, & quod caput est, sacra omnes confessione expiati, ac pane cœlesti longo interuallo refecti sunt. Deinde, vt aliqui cōualuerant, succedentibus inuicem aliis, cum tegumentis ad frigus arcendum & certo pecuniæ subsidio mittebantur. Ea res per Urbem vulgata, magnā populi beneuolentiā cōciliauit Ignatio. atque ad eam Christianæ humilitatis caritatisque officinā visendā, interdū promiscua turba, noctu verò etiam viri principes ventitabant: ac tanta fuit exempli vis, vt quidam, cum præsentēs non suppetere sibi nummi, depositis illico in vsus pauperum vestimētis, domum seminudi reuerterint. Alii etiam sancta æmulatione incitati, eiusdem conditionis homines, quorum non deerat passim copia, hospitio susceptos benignè curarunt. Multi præterea proceres, in gloriosi operis perfectionem, Ignatio pecuniæ summam ultro detulere non leuem. Qua in re Margaritæ Austriacæ Caroli V. filia, Octauio Farnesio nuptæ, Placētiorū & Parmēsū hodie duci, pietas ac beneficentia vel in primis enituit. Atque eius pecuniæ, cū Ignatius intelligeret, se vel maxima eorū qui contulerat voluntate, partē aliquam in suas & suorum necessitates erogare posse, tamen tanta fuit religione vir, vt ne obolum quidē nisi in externorum pauperum commoda insumpserit, relatis in codicem accuratè nominibus, vt omnium prorsus ratio constaret. Atque hunc maxime in modum labor ad exactam vsque hyemem secunda

ciuitatis

ciuitatis ad murmuratione perductus . ac vere demum ineunte,
frumenta partim ab iis qui suppresserant, sponte prolata; partim
à magistratibus aliunde conuecta sunt . Ea re non mediocriter
annona laxauit; grauique perfuncta periculo plebs, Deo adiuua-
te, ad solitos quæstus & opificia rediit.

CONFIRMATVR A PONTIFICE MAXI-

MO SOCIETAS.

CAPVT XII.

INterea, cum ad Ignatium studio religionis aliqui subinde se
adjungerent; nequaquam immemor ille, quod ad Societatem
confirmandam attinebat, negotii paulo antè suscepti; quid-
quid à publicis occupationibus otii datum est, in eam ipsam rem
diligentissimè contulit . ac primùm totius instituti formulam
(fusiùs postea explicandam) ad certa capita dilucidè redegit ac
breuiter. deinde nactus opportunitatem, quòd Pontifex maxi-
mus per autumnum ferias è turba negotiisq; Tibur sese receperat,
eam formulam auctoritate Apostolica sancendam eidem Pòti-
fici suppliciter obtulit per Gasparem Contarenum Cardinalem,
de quo supra dictum est, ob egregiam virtutem sapientiamque
Principi in primis acceptum, nostrique ordinis amicissimum. quia
ille ubi perlegit; confestim: Spiritus, inquit, Dei est hic, ac multa
præterea in eam sententiam adiunxit; quare consideret recètem
huiusce manipuli ardorem, tali tempore diuinitus excitatum, ab-
sistis Ecclesiæ rebus non leui tum præsidio tum ornamento fu-
turum. Verumtamen, vt in tanta re ne minùs consultè quidpiam
statuisse videretur, totum negotium delegauit tribus viris è sacro
Collegio Cardinalium, apud quos minimum loci fore putauit
gratiæ. In iis fuit Barptolemeus Guidicionius Lucensis, vir diui-
ni humanique iuris apprime peritus, idèmq; nouarum religio-
num adedò non amicus, vt de iis ad certum numerum redigendis
librum etiam conscripisse dicatur. Is, præiudicata iam causa, col-
legas nequaquam propensos in Ignatium facillè in suam senten-
tiam adduxit, certamque propemodum confectamque rem con-
silio & auctoritate sua pænè discussit. Quod ubi sensit Ignatius,
parum præsidii ratus in hominibus esse, ad opem diuinam de-
more confugit, ac præter ieiunia, supplicationes, cæteraque ad
numen propitiandum adhiberi solita, cælestes insuper hostias eo-
tantum nomine per se & per amicos immolauit ad tria millia.

LIBER SECVNDVS.

59

qua procuratore, intra finem anni vertentis, cum cæterorū tum præcipue Guidicionii ita immutata voluntas est, vt cum de multitudine religionum cohibenda idem quod antea omnino sentiret, huic tamen refragari se vltra negaret posse, diuino videlicet monitu & occulta spiritus operatione vehementer instinctus. Ita qui diu valde anxios habuerat Patres, eorumque spem variis frustrationibus propemodum extinxerat, idem vnà cum cæteris collegis repente placatus ac fauens, rem vltro suscepit, commendauitque Pontifici, Tibure denuo commoranti; qui libentissimo animo & Societatem ipsam & Societati inditum nomen ritè sancteque approbavit V. Non. Octobris, anno MDXL. idque restatum voluit esse publicis litteris eodem die locoque datis, cum eam tamen, vt in vniuersum socii ne plures sexaginta numerarentur. Ea videlicet fuit nouellæ Societatis quædam quasi probatio. siquidem triennio post, cum variis locis atque prouinciis Deo aspirante constaret egregius opere fructus; ab eodem Pontifice limes ille omnino sublatus est, liberumque Ignatio & successoribus relictum, cuiuslibet petenti Societatem dare. quod item apparet diplomate dato pridie Idus Martias, anno M. D. XLIII.

PRÆPOSITVS GENERALIS CREA-

TVR IGNATIVS.

CAPVT XIII.

IGITUR post multas difficultates approbata denique Societate; gratiæ primùm (vt æquum erat) actæ superis, quorum benignitate res bene feliciterque vertisset; deinde, quoniam in dies à Pontifice emissio Patribus imminabat; è suo corpore Præpositum Generalem (sic enim qui cunctis præesset appellare placuerat) primo quoque tempore deligere visum est. Societatis autem status per id tempus erat eiusmodi, Franciscus Xauerius & Simon Roterigijs in Lusitaniam erant profecti. Petrum Fabrum Cæsaris legatus Ortizius ad Vormatiensē cōuentū Pontificis permissu in Germaniā adduxerat. Iacobus Laines Parmæ, Claudius Iaius Brixia, Senis Paschasius agebant. In Brutios Nicolaus Bobadilla discesserat. Cum Ignatio Romæ duo dumtaxat è Patribus versabantur, Salmeron & Codurius: tyrones verò qui nomen dederant Societati, partim apud Ignatium erant, partim studiorum causa ab eodem Parisios missi, necessaria ad bellum spirituale arma enixè parabant. quidam etiam ad res domesticas componendas

E S

pendas

IGNATII VITÆ

70
 aendas in Hispaniam profecti; & concionibus iam tum & collo-
 quiis, ingenti hominum approbatione, Societatis nomen longè
 lateque vulgauerant. Hoc Societatis statu, cum Præpositi eligendi
 tempus adesset, Patres, qui quidem in Italia erant, per litteras
 moniti, quod rei Christianæ comodo facere possent, creandi
 Præpositi causa ad Urbem accederet; sub initium Quadragesimæ
 anni MDXLI. conuenere omnes, vno dempto Bobadilla, quem
 in oppido Bisiniano tum maximè res gerentem abduci rursus ad
 opere Pontifex noluit. Is & cæteri qui longiùs aberant, suū quis-
 que in schedula suffragium ritè obsignatum, partim in discessu
 reliquerant Romæ, partim deinde misere inclusum epistolis. At
 primùm tridui supplicatio indicta, veritūque inter ipsos de Præ-
 positi electione colloquium est. deinde coniectis in urnam sche-
 dulis, triduum insuper continuatæ preces: ac septimo denique die
 legitimè extractis recitatisque suffragiis, Præpositus declaratus
 Ignatius, nemine præter ipsum Ignatium discrepare: namque is
 consultò, ne vnum nominatim ex omnibus deligendo, cæteros
 quodammodo notasse videretur; in schedula scripserat, se ad eum
 accedere, in quem plurima suffragia conuenirent, vno se dimit-
 tat excepto. Igitur explorata iam numinis voluntate, ad Ignatiū
 venerabundi accurrunt Patres. at ille, parendi nimirum longè
 quàm imperadi cupidior, se uero vultu iubet eos abstinere, negat-
 que se munus viribus impar suis vlla ratione subiturum: multum
 serio disputat, cur alium potius quemlibet sibi sufficere debeat.
 Sed videlicet quibus rebus putabat voluntates Patrum aliò posse
 transferri, ea ipsa vel maximè studia eorum incendebant. nihil
 enim ad conciliandos homines æquè valet, atque animi modera-
 tio atque submissio. quo factum est, vt nihil eorum quæ ad me-
 nus detrectandum Ignatius afferebat, aliquandiu non modò ad
 animum admitterent, sed ne ad aures quidem. Sed post multam
 denique altercationem egre Ignatius tenuit, vt ampliùs in ter-
 tium diem obsecratione protracta, rursus in suffragium iret.
 quo die cum idem prorsus omnium consensus exstaret, neque in
 „ locus tergiuersationi videretur esse; tum Ignatius: Quandoqui-
 „ dem vos in me potissimum eligendo perstatis, inquit, ego autem
 „ meæ conscius infirmitatis, vestro iudicio salua religione assenti-
 „ ri nequeo; reliquum est, vt huiusce controuersæ arbitrum deliga-
 „ mus eum, qui mihi à confessionibus est; quòque, vt scitis, vtor di-
 „ uina voluntatis interprete. (is erat ante cõditam Societatem frater
 quidam Theodosius ex ordine Minorum, cœnobii quod ad
 sancti Petri in Monte aureo, qui fuit olim Ianiculus, appellatur.)
 Quod,

Quod, ne frustra diutius tenderent Patres, eo facilius concessere, quòd minimè dubitabant, quin ipsorum suffragii prerogatiuam ille quoque sua sententia comprobaturus esset. neque eos fefellit opinio. Cùm enim rem totam ad eum detulisset Ignatius, imbecillitatem suam corporis animique commemorans, dein etiam atque etiam obtestans, vt se tanto onere leuatum vellent; ille cognita re tantum absuit vt precibus Ignatii cederet, vt etiam obiurgauerit hominem, quòd, tam explorata diuina voluntate, Spiritui sancto diutius restitisset. & simul, ne dissimulationi esset locus, vltro adiit Patres, ac de suo responso certiores fecit. Quibus rebus denique victus Ignatius, omni spe in vno Deo rei bene gerendæ reposita, de dit manus, diemque constituit x. Kal. Maii, quo die ad auxilium diuinum implorandum præcipua septem Urbis templa simul omnes obirent, & in diui Pauli potissimū (quoniam eius maximè Apostoli vestigia sequerentur) solemni professione suæ religionis vota susciperent. Vt igitur ea dies adfuit, in eo templo ad sacellum beatæ Virginis, vbi tum Eucharistia custodiebatur, quod sacellum ad imos gradus est aræ maximæ, sub ipsam cælestis panis communionem, ipse primùm qui sacrificabat Ignatius, tum ceteri sua quisque vota clara voce de scripto ex Apostolici diplomatis formula nuncuparunt. deinde sumpto ex Ignatii manibus corpore Domini, post gratiarum actionem, factatissima eius ædis loca religiosè cùm adissent; circa aram maximam, sub qua Petri & Pauli Apostolorum ossa condita sunt, cūcti consistunt, sientisque præ gaudio, & suauissimè amplexantes inter se, gratulantur denuo superis, quòd captis adfuerint, suamque Societatem arctiori vinculo colligarint: deinde reliqua tēpla pari læritia ac pietate circumcunt. Quibus rebus ingenti omnium consensu & cōspiratione peractis, magistratum Ignatius iniit. ac primùm omnium, ad cōstituendam domesticam disciplinam adiecit animum, quæ digna tali instituto, digna Christianæ Philosophiæ professoribus haberetur. Itaque ad ceteros prouocandos, atque ad iacienda in tyronum animis veræ humilitatis fundamenta, in sordidis culinæ ministeriis aliquandiu versatus est ipse, tanta cum alacritate ac diligentia, quasi tū primùm, ad suā ipsius emendationem, vitæ spiritualis curriculum esset ingressus, neque tamen interea grauioribus negotiis deerat, tēporibus ita distributis, vt quantum liceret, vtrique muneri satisfaceret. Accedebat adhæc summus paupertatis amor, summa in victu cultuque frugalitas: præterea in singulorum officiis exigendis erratisque puniendis admirabili mista lenitate seueritas: in subleuandis verò

omnium

omniū & animi & corporis necessitatibus, cura & vigilātia plura quam paterna. cumque ad ea caritatis officia, prout res postulabat, opportunas insuper adhortationes & publicè & priuatim adhiberet; haud sanè difficile fuit, in animos, recentissimo tum Societatis spiritu sponte incēsos officio ac religione, eos mores eamque viuendi rationem inducere, vt (si caelestibus terrena comparare fas est) intra illa tecta parietesque, angelorum in humanis corporibus quidam conuictus videretur esse, nullæ tum querimonix, nullæ detractiones, nulli susurri, quibus incommode suspiciones excitantur, & disjunguntur animi; sed acerrimum sui cuiusque deprimendi submittendique certamen; in superiorum iussis excipiendis exsequendisque alacritas ingens; mirus in communicando interpretandoque candor atque simplicitas; oculorum ac sensuum intenta custodia; studium precatōnis ac solidæ virtutis ardens; quæque ex his rebus necessariò prouenit, admirabilis in magna nationum, ætatum, ingeniorum varietate cōcordia. Itaque conjectis, vt fit, omnium oculis in ordinem nouum, breui non ad nostros tantum, verum ad exterōs etiam, salutaris exempli manare vtilitas cœpit. Adolescens quidam, egregiis natura adjuuentis, è Septentrionali plaga Romam aduenerat, non modò Lutheriana tabe infectus ipse, verum etiam mirè cupidus eiusdè lōgè latèq; vulgandæ. Is cum ex occasione sese in hominū cœtus infereret, verbisq; venenatis clericorum vitam ac mores summè in inuidiam vocaret primùm, deinde abductis à sacerdotum reuerentia mētibus praua dogmata sensim instillare quotidie pegeret; patefacta re, iussu magistratuum comprehenditur, qui eū & ipsi per se, & sacræ Theologiæ magistris adhibitis, illum ab opinionum infania reuocare frustra conati essent; ne quid intentum relinquerent, ætatem & ingenium miserati, prius quàm in eū lege ageretur, accersito Ignatio rem totam exponunt, quoniam ipsorum neque adhortationes neque minæ proficiant, habeat illi aliquandiu apud se, videat etiam atque etiā vt errantem ouiculū ad Ecclesiæ caulas aliqua ratione traducat. Ille clemēter acceptū hæreticum domum adducit; neque verò sapiēres iudices frustrata spes est. siquidem adolescens ab Ignatio sociisque amicissimè habitus; eorū dictis, factis, & institutis accuratè obseruandis paulatim affici atque immutari Dei beneficio est ceptus, & quā antea respuerat medicinam, libētius in dies accipere; ac demū perseuerantibus Patrum officiis, & diligentissima curatione, eò processit res, vt euulsis lethaliū dogmatū fibris, priorem pertinaciā gemebundus agnosceret: nec antè à salutari incepto desistit, quæ

voluntaria abjuratiōe deestatus errores, ingenti bonorū tum admiratione tum gaudio cum Ecclesia sancta in gratiam rediit. Is deinde, quærentibus viris gravibus cur qui antea tot machinis oppugnatus peruicacissimè restitisset, Ignatii denique & Patrum hospitio & consuetudine vinci se passus esset, sine cunctatione respondit, se illorum non tam disputationibus argumentisque (licet in eo quoque genere valerent plurimū) quā spectatæ sanctitati virtutisque celsisse: quod ita apud se propè necessariò statuisset: à tam incorruptis moribus, tanta pace atque concordia, tam bonis operibus rectam in Deum fidem abesse, nullo modo posse. Quæ res documento erit hominibus nostris; licet ad conuertendas ad Christū animas ingenii ac doctrinæ præsidia requirantur, tamen inspecta vitæ morūque innocetia plus multo quā litteris aut concertationibus profici. Alius quidam filius familias, desertis liberalibus studiis, ac repudiata omni disciplina, prorsus indomitus & effrænis, cum neque à parentibus iam neque à magistris regi vllō modo posset: Ignatio traditur, cuius lenitate, itēque cæterorum Patrum præceptis atque institutis accuratissimè excultus, posita paulatim ferocia petulantiaque, cunctis admirantibus ita pudicos modestosque induit mores, vt vix minimum in illo vitium reprehenderes. Multi præterea omnium ætatum atque ordinum, quos præceptis in omnem licentiam natura cupiditasque corruperat, Ignatii consuetudine exemplisque incitati, collegere sese, atque ad bonam frugem Deo adiuuante rediēre.

GENERALIS IGNATIVS DENVO CATE-
CHISTAE MVNERE FVNGITVR.

CAPVT XIV.

PER eos dies nomen Societati dederat è Pontificia familia Petrus Codatius Laudensis, vir honoratus, & opulento sacerdotio præditus. Is, diuino prorsus instinctu, diuitiis & commodis omnibus propter Christum abdicatis, Marthæ munus in Societate sibi vltro depoposcit, & egregiè præstitit; in alimenta Patrum (erat autem Vrbe tota notissimus, & apud Principes gratiosus) eleemosynis vndique corrogandis. quæ res Ignatium & socios magna molestia liberauit; quippe quos in spiritualē proximorum salutem omni studio intentos, temporariæ curæ ad eam diem valde impediērant: Eiusdem Petri opera templum etiam proprium Societas nacta est sanctæ **MARIAE à Strata,**

non satis amplum illud quidem aut commodum, sed tamen in celeberrima vrbis regione, & ad Societatis functiones in primis idonea: cuius loco, dum hæc scriberemus, Alexander Farnesius Cardinalis, Pauli III. Pontificis maximi nepos, ædem nomini IESV magnificentissimam regio sumptu exstruebat. Ei templo deinde adjuncta domus est, quam hoc tempore patres incolunt, Philippi Archinti beneficio, Salassiorum Episcopi, qui tum Pontificis vices in diœcesi Urbana gerebat, viri de Societate vniuersa in primis optimè meriti. In eo igitur templo Ignatius, professionis lege, sex & quadraginta diebus Christianæ catechesi operam dedit è loco superiore, magna & assidua non modò plebis, verùm etiam præstantium virorum frequentia: prorsus, vt quidam ex optimatibus palàm gloriarentur, beatòsque se ferrent, quòd nullam omnino ex Ignatii concionibus omisissent. Agendi autem rationem sequebatur eiusmodi: Fidei præcepta, & mysteria cognitu necessaria, primùm ad vulgi captum explanabat, iterabatque, vbi opus esset, eadem sæpius: deinde opportunis digressionibus certos interim locos tractabat fusiùs, non tam ad ingenii, vel doctrinæ ostentationem, quàm ad pietatem excitandam, populumque permo- uendum accommodatos. Idque tam veris grauibusque sententiis, tam ardenti vultu oculisque, vt diuini amoris ignem vndique spirare videretur, minimè facatæ eloquentiæ vir, nec in singulas voces numerosque sollicitæ, sed ingenti animo, prout impetus tulerat, sua sensa prosequens. Itaque perorationem eius non ineptus populi plausus aut stulta facundiæ cõmendatio sequebatur, sed alta suspiria gemitusque, & anteaactæ vitæ detestatio salutaris: vt vel defixis humi oculis, tristes ac sibi met irati discederent, vel etiam illico sese ad sacerdotum pedes abjicerent confitendi causa, tanto cum fletu atque singultibus, vt linguam soluere aut vocem in verba formare vix possent.

SOCIETAS AVGETVR, DISTRIBVVN-
TVR PROVINCIÆ.

CAPVT XV.

INTER hæc Societas majorem in modum crescere, subla-
tisque Pontificis decreto cancellis, quos initio idem Põci fex
(vt dictum est) illi probandæ præfixerat, multi certatim ad
milli-

militiam spiritualem Ignatio dare nomina. Cumque noui ordi-
 nis sancta bonusque odor instituti operis maneret quotidie latius;
 Patres variis orbis terrarum locis vehementer expetebantur. Itaque
 ab Romana domo, tamquam à metropoli, disunctissimas in re-
 giones, ciuitatum Regumque inuitatu, missæ coloniarum; domusque
 vel collegia ingenti approbatione constituta: primùm omnium
 in Lusitania, atque adeò in ipsamet India, sumptu ac munificen-
 tia Regum Lusitanicæ; tum aliorum pietate in Hispania, Gallia,
 Germania, Italia. sed cum aliæ pleræque nationes auidè Socie-
 tatem amplexæ sunt, tum verò Sicilia & inuitauit perhonorificè,
 & permissu Põtificis maximi acceptam, in primis copiosè ac be-
 nignè tractauit; adnitente præsertim Ioanne Vega Hispano, (quì
 regnum illud pro Cæsare administrabat) præstanti non minùs re-
 ligione quàm prudentia viro; cuius, etiam antea, dum Romæ le-
 gatus Cæsaris ageret, plurima & maxima in Ignatium & socios
 egregiè cuiusdam beneuolentiæ documenta constiterant. Itaque
 tam latè iam fusa Societate, non modò collegiis domibusve re-
 ctiores præficere, vt antea, sed etià Prouinciales præpositos, quos
 appellant, cum ampla potestate in singulas nationes describere
 coactus Ignatius est. Ac primùm Lusitanicæ præposuit Simonem
 Roterigium, deinde Hispanicæ Antoniũ Araozium Cantabrum,
 Italicæ Iacobum Lainem, Indicæ Franciscum Xauerium, Germa-
 nicæ Petrum Canisium, Gallicæ Paschasium Broetium, aliisque
 deinceps alios. Nam urbanam prouinciam, nisi si quando gra-
 uiori valetudine premeretur, ad extremum vsq; ipse administra-
 uit. Interea de Societatis vniuersæ progressu mirè sollicitus, à sin-
 gulis Prouincialibus per litteras pensum exigere; unicuique man-
 dare diligentissimè quæ è re communi essent; Romæ verò, præter
 domesticæ disciplinæ curam, de qua dictum est, cæterasque fun-
 ctiones, multa & grauias quæ ad incrementum ac defensionem
 Catholicæ fidei pertinerent, partim cum summo Pontifice, Car-
 dinalibus, Legatisque Principum coràm, partim etiam cum ipsis
 Regibus atque Principibus per epistolas interpretes agere. Acce-
 debat ad hæc, sollicitudo ingens atque indefessus labor in suble-
 uandis pauperum difficultatibus; orborum orbarumque educa-
 tione ac pudicitia procuranda tuendaque; & perditis mulierculis
 à turpi quæstu ad frugem & continentiam traducendis.

VARIAE

QVI BVS ille rebus dum Christi causam agit intrepidus multorum, vt fit, odia simulatesque contraxit. In iis aulicus quidam (cuius nomini parcutur) eo tempore potius & graciosus, cum abductam a se mulierculam, quam misere do- peribat, & in male nuptarum, vt appellant, cœnobio collocari non posse: sauiore in dies concepta rabie, quam libido & amor incendebat, ita demum exarsit, vt panè furere videretur ac primùm, facta manu, fenestras cœnobii lapidibus petere, custodes infestare, minari: deinde in Ignatium auctorem & socios in circulis cœtibusque omnia maledicta conferre, quin etiam ex occur- sibus probris & contumeliis eosdē incessere: denique ad eos funditus euertendos improbiſſimas in ipsorum vitam calumnias dis- sipare: quæ domos primùm nobilium circumlatæ, celebratæque sermonibus (quos partim prona in deterius persuasio, partim vana illius artificium dolorque excitabant) ad Cardinales etiam, atque ad eò ad ipsum Pontificem peruenerunt. Igitur vulgus, vt est pluma & folio leuius, quos nuper summa cum approbatione respexerat, eosdem repente contemnere, & acerbior in dies odio execrari, & singulorum caput dira imprecatione defigere; prorsus vt iam non modò cum proximis agere, sed ne pedem quidem ianua turò efferre possent. Principes verò, licet magna ex parte fictas criminationes putarent, tamen rati subesse profectò nefcio quid, quod tantæ inuidiæ flammam foueret; vel immutata vel certe labefactata in Ignatium voluntate videbantur. At Ignatius, quamuis à sua suorumque consuetudine multos abduci non sine rei Christianæ iactura cerneret; tamen ratus mitigari hominis ferociam posse, primò rem dissimulare, atque ad eò officis cum improbitate certare: deinde ubi malum serpere quotidie latius, & ipsa patientia corroborari audaciam sensit; non tam privato dolore, quam rei publicæ detrimento permotus, ad Summum Pontificem adiit, ab eoque suppliciter impetrauit, vt criminum, quæ sibi suisque denuo objicerentur, acre iudicium exerceretur ab Archinto Vicario, & Francisco Michaëlio Urbis præfecto. Li, citatis omnibus ad quos criminum vel suspicio vel conscientia pertinebat, ac per diligètem inquisitionem calumniatoris fraude co-

perita, Ignatium & socios non modò absoluerunt lata sententia, sed etiam debitis laudibus & honore verborum extulerunt, increpito valde aduersario, pœnâque proposita non leui, nisi à petulantia maledictisq̃ desisteret; nam, ne grauius in eum animaduertetur, Ignatio in primis deprecatore perfectû est; ita, q̃ antea semper, tum quoque Ignatii sanctitatem illustrauit hominum iniuria: & Deo duce virtus ac veritas, dum violatur, effulsit. Hisdem ferè insidiis postmodum appetitus Ignatius est à sacerdote quodam, qui cùm domum catechumenorum administraret, ferre non poterat in ea regenda familia maiorem à loci præsidi- bus Ignatii rationem haberi, quàm sui. Sed miser, Ignatio silen- te ac pro eodem orante, breui perfidiæ pœnas dedit; atrocibus enim antea vitæ sceleribus iusto Dei iudicio patefactis, quæ ad eam vsque diem asturè suppresserat, sacerdotio spoliatus & perpetuo carceri addictus est.

REGIMEN FEMINARVM A SOCIETA-
TE DEPELLIT IGNATIUS.

CAPVT XVIII.

INTEREA Elisabetha Rosella Barcinonensis, quæ Ignatii prima litterarum studia fouerat, Societatis I E S V coalitæ & confirmatæ fama commota, Romam ex Hispania contulit sese, partim vt Ignatium longo interuallo reuideret, partim etiam vt vna cum quibusdam aliis piis feminis ad normam illius atque præscriptum ageret vitam. Atque Ignatius quidè sospitem aduentum mulieri de se optimè meritæ gratulatus est, & omnia officia detulit, quæ saluo religionis instituto præstare posset: eorum verò feminarum suscipere sese negauit posse, plurimis grauissimisque occupationibus impeditum. At illa nihilominus instare, sanctissima veteris amicitia iura testari; postulatâ equitatem obdendere: denique vbi magis magisque obfirmatum vidit Ignatium, ad aulicas confugit artes: atque vt erat nobili nata loco, per viros principes facillè tenuit, vt Pontifex maximus Ignatio munus idipsûm, quod recusabat, iniungeret. Sed ea res magnum in Societatis commodum vertit, præter spem: ac nostros non solum in præsens, verum etiam in posterum à tam periculosa prouincia liberauit. Etenim Ignatius, Pontificis iussu ea procuratione suscepta, paucis diebus tantam difficultatem ac laborem sensit, dum querimonias mulierum audire, su-

perditiones euellere, inanibus & curiosis quæstionibus respondere identidem cogitur; vt panè plus ei negotii pauca femina, quàm Societas vniuersa faceretur. Itaque licet Elisabethæ, pro eius in se promeritis, gratificari admodum cuperet; tamen reputans apud se, quantum ex huiusmodi tricis detrimenti republica pateretur, simul etiam cogitans fore, vt harum exemplo aliæ deinceps religiosæ mulieres virginæve idem à Societate in posterum expererent; nequaquam ignarus quàm periculosa & suspicionibus plena sit ea consuetudo, priuati officii ratione possidere communi utilitati, ac totum hoc genus administrationis à Societate prohibere omni ratione constituit. Igitur adhibita (quod in omnibus grauioribus causis faciebat) præparatione diligenti, imploratoque per iteratas preces & hostias cælesti præsidio, ad Pontificem accessit, verbisque supplicibus demonstrauit, ex onere sibi nuper imposito, quàm exiguo cum fructu quantum laboris ac molestiæ pertulisset; ea ipsa re monitum, quàm aliena sit à Societatis instituto eiusmodi præfectura, petere se & orare, vt non ab illis modò, sed ab omnibus in perpetuum seminarum collegiis gubernandis immunem Societatem esse iubeat; nõ defuturos aliorum ordinum idoneos homines, qui id munus libenter & cum fide obeant: sibi quidem & suis prouinciam videri minimè accommodatam. neque verò æquum esse, qui sese ad omnium gentium auxilium, sine vlla regionum aut locorum exceptione, CHRISTI Vicario mancipauerint, eorum operam & industriam, non sine graui communis rei damno, paucis regendis mulierculis implicari. Quibus rationibus, ita permotus est Pontifex, vt supplicanti omnia largè ac prolixè concesserit. Itaque Societati ab eiusmodi munere vacatio in perpetuum data, eiusque vacationis auctoritas testata est trinis deinde litteris Apostolicis, quæ tempore procedente magno vsui fuere nostris hominibus ad eius generis pericula & molestias abigendas.

HONORIBVS IN SOCIETATEM NOSTRAM

IGNATIVS ADITVM OBSTRVIT.

CAPVT XVIII.

ATQUE iis difficultatibus perfuncta Societas, prospera Dei beneficio cursum tenere videbarur, cum noua rursus in eam coorta tempestas est, eo quidem grauior & periculiosior, quo in speciem lenior blandiorque. In iis, qui per Germaniam

maniam variis locis Domini vineam excolebant, Claudius Iaius, è primis Patribus vnus, virtutem & sanctitatem suam cum genti vniuersæ tum Romanorum Regi Fernando ita probauerat, vt eo Rex nullum prorsus ad curandas animas atque ad pastorale munus aptiorem existimaret. Is pro sua sapientia cum præclare intelligeret, regni causam cum causa religionis ita esse cõiunctã, vt quantum de catholica religione detraheretur, tantum de obsequio multitudinis & de imperii maiestate deederet; cõtra sæuientem eo maximè tempore Lutherianam pestem, velut vnicũ remedium, quam optimos animatum pastores & Episcopos omni diligentia conquirebat. Igitur vita functo per eos dies Tergestinarum Episcopo, quæ ciuitas est Istrie, (cui tum prouinciæ, quã dixi lues, propter vicinitatem Germaniæ, imminebat) circumspicentis diligenter omnibus & personis & rebus, denique ecclesiam illã Claudio Iaiõ perspectæ sibi virtutis & doctrinæ viro tradere ac demandare constituit. Sanè, vt vulgò expetuntur huiusmodi sacerdotia, minimè timendum videbatur esse, ne delatum vltro præsertim honorẽ Claudius repudiaret: siquidem Tergestina cathedra cũ in primis eius regionis ampla & honorifica est, tũ verò (quod potissimum hodie quæri solet) vectigalibus haud sanè cõtemnendis instructa. Verumtamen Rex, ne quid in scio Claudio cum Pontifice maximo ea de re transigeret; primũ omnium litteras ad ipsum Claudium dat, Tridenti per id tẽpus rei Christianæ causã commorantem, ac nihil cogitantem minùs; quarum erat sententia, Tergestinum gregẽ orbum spirituale custode, circumquaque fremẽtibus lupis, in maximo versari discrimine; dignam esse vigiliam caritate Iaii, studioq; hominum seruandorũ; petere se, vt si à Põtificè maximo id ei muneris onerisve imponatur, ne recuset subire; & populo vtilẽ & sibi gratã operã vehementer fore. Percussus inopinata re Iaius, primò cohorrui: non quo detestandũ quid sibi oblatũ putaret, sed quòd Episcopus, qua curã gerit animarũ, diuinam penè virtutẽ & omnibus numeris absolutã postulet sapiẽtiã: qua gradus honoris est, (& quidẽ ad cõtinendam in officio multitudinẽ ferme cũ splendore opibusq; cõiunctus) a spiritu humilitatis ac paupertatis, quem profiteretur Societas Iesu, vehementer abhorreat. deinde, vt sese ex pauore collegit, fusus in preces lacrymasq; etiã atque etiã obtestatus est Deũ, vt ab se rãtũ discrimẽ auerteret; neu se primũ quasi ianitore speciosos titulos honorẽve in Societatẽ ad id rẽpus intactam inuehi sineret; tũ rescripsit ad Regẽ, multis rationibus ei suadens, vt eam honorifico iudicio decoraret alium digniorem; longè impa-

rem suam imbecillitatem esse oneri: ac demum ita conclusit epistolam, ut omittis ambagibus, quod petebatur, præcisè negaret. Quæ res iam satis incensum studium Regis multo vehementius inflammavit, quod ita statueret, tantam in summa virtute & eruditione modestiam nequaquam privata vitæ quasi tenebris delitescere, sed in editissimo fastigio, ut luceret omnibus, collocari oportere. Ergo cum ex litteris Claudii diffideret, vllis aut precibus aut promissis flecti eius animû posse; per Pontificè ipsum, inconsulto ultra Claudio, rem conficere statuit. Ad eum igitur quam accuratissime scripsit, quanto in periculo Tergestina ciuitas verlaretur Episcopo destituta: se quidem pro sua parte diligenter circumspexisse, quem nominaret aptum ei muneri, nec vllum inuenisse aptiorem Claudio Iaio, Societatis IESV presbytero, cuius innocentiam doctrinamque exquisitam plurimis rebus esset expertus; sed frustra per litteras tentasse eius animum, in studio Christianæ humilitatis ita defixum, & ab honorum insignibus admittendis vsque aded alienû, ut nisi pro potestate cogar, nulla sit spes laboratis illius ecclesiæ tã opportuno præsidio subleuandæ; proinde suppliciter se etiã atq; etiã orare & obsecrare, ut Claudiu pro imperio iubeat, delata sibi gubernacula munusque sine tergiuersatione recipere, quoniam ut quisque de se ipse minimè alta sentiat, ac proinde studiosè lateat, ita ecclesiasticis functionibus & ipso episcopatu dignissimus sit. Hæc igitur, & alia id genus multa, ad Põrificè, & simul Didaco Lasso mandat oratori suo, ut id ipsum & cum Põtificè, & cum quibus opus fuerit, quam diligentissime curet, prorsusque cõficiat. Eius rei fama cum per aulicos quosdã ad Ignatium peruenisset, primò haud ita sanè commotus est: nam & Claudii constantiæ & Pontificis æquitati ac sapientiæ confidebat, & eiusmodi petiriones iam antè Societas, Deo adiutore, nõ semel illuserat. Verumtamen ut quid esset rei clariùs cerneret, cõtinuò Bernardinum Maffeiũ (qui tum erat Pontifici ab epistolis, ac postea in Cardinalium numerũ cooperatus est) vltro cõuenit, ac tota de re familiariter pro amicitia sciscitatur. Ille haud sanè grauate ipsam epistolam Regis ostendit, ad Pontificè summis cum Claudii laudibus & vehementi cõrentione perscriptam; qua lecta confestim Ignarius eadem de causa ad Regis oratorem Didacum Lassum adit; qui litteras item ad se propriè datas demonstrat, & quidem magna ex parte ipsius Regis chirographo, etiam atque etiam postulantis mandantique, det operam, ut Episcopatus ab se in Claudium collati primo quoque tempore auctor fiat Pontifex maximus, eiusque auctori-

auctoritatis diploma ritè cōfectum ad se transmittat. His cognitis Ignatius, vbi tam iniquo loco rem vidit esse, pertimuit; sed, i-
 ra, vti nequaquam animo caderet: ac licet se talibus aduersariis
 longe imparē sciret esse, tamen fiducia numinis omni ope sibi
 contranitendum existimauit; atque in praesentia Didaco suade-
 re conatur, vt ab actione rationi Societatis tam aliena, desistat i-
 pse, & simul ab ea mente Regem aliquo pacto deducat; quibus
 verbis cum nihil proficeret, quin potius ab homine rideretur,
 domum regressus quam intentissimas preces & sacrificia de mo-
 re suis indixit: deinde nactus opportunitatē, facilemque aditum,
 Pōntifici demōstrauit, quanto res ea damno esset futura & Socie-
 tati nostrā priuatim, & Ecclesiā vniversā communiter; nō quo
 dignitatis gradus ac tituli ipsi per se mali atque improbandi sint,
 quippe ad Ecclesiā regēdam & ordinum discrimina retinēda in-
 ducti diuinitus: sed quod & perfectos viros requirant, quales pau-
 ci admodum omnibus saeculis existerint, & insuper ab huius mi-
 nimā Societatis instituto valde alieni esse videātur. Etenim qui-
 bus artibus quōve spiritu excitata & conflata sit, eodē profectō
 alendam & conseruandā esse: non amplitudinis & splendoris ni-
 mirum, sed humilitatis & parcimonīa. Quod si aditus in Socie-
 tatē honoribus pateat, multū vtiq; de vera caritate imminutū
 iri, quā nihil omnino habet in vita propositum, nisi vnus gloriā
 Dei: nam (vt sunt hominum ingenia) & cōplures fortasse ad hanc
 religionē accessuros opum cupiditate magis, quam diuini obse-
 qui studio: & qui nuper adscripti sint, magnitudine laboris &
 disciplinā asperitate defatigatos, vt primum praesentis pramii
 cōmodum affulserit, mutato repente cursu, nouā spei vehficaru-
 ros: atque vt maximē in officio cuncti persistant, tamen nisi pra-
 senti iactura eatur obuiam, sine dubio Societati exitialem (quod
 Deus auerteret) exitū imminere. Id adeo vel inde facile perspici
 posse, quod paucis illis annis, quattuor viris ex ea familia, prae-
 cipuis totidem Episcopatus delati sint, quos nisi fortiter ab sese
 Patrum virtus & constantia reieccisset, videlicet alio deinceps, at-
 que alio dilabente, breui miseram Societatē ipsis luminibus ca-
 rituram fuisse. Atque haec, quod priuatim ad conseruationem i-
 pius religionis atineat. Iam, si cōmunē spectemus vtilitatē, ne-
 mini dubium esse, quātum ex ea re detrimenti res publica perce-
 ptura sit; nihil enim omnibus aetatibus aequē deplorandū fuisse,
 atque in tāta messis copia tantā operarum inopiam: atque ex ea
 ipsa paucitate, qui vnicuiquam agro addicti affixique sint, longē
 minus vtiq; perficere, quā qui Apostolico ritu soluti ac liberi om-
 nes

nes ecclesias perueniant, ad eamque potissimum reipublicæ Christianæ partem subleuandam accurrant, quam maxime labore cognouerint. Præterea, ad faciendam populis fidem, & animos permouendos, nihil esse efficacius vitæ ac morum exemplo, itaque adhuc Societatem (absit verbo inuidia) Ecclesia non mediocriter profuisse, propterea quod minimè ab eius dictis facta dissenserint, nunc autem, si ad id fastigium extollantur Patres, quomodo fieri posse, ut apud multitudinem, in se iam arcanorum, ambitionis ac leuitatis erimen effugiant? qua portò fronte, quo vultu, repetè aucti ac decorati ipsi honorum insignibus, de imitatione Christi, de fugienda gloria, de voluntario sui contemptu ac submissione verba facturi sint? Hisce aliisque causis Pontificem maximum etiam atque etiam obtestari atque obsecrare, ut quam Societatem primus auctoritate & benignitate sua confirmauerit, ornauerit, auxerit, eandem ab omni suspitione incòmoda velut esse liberam, suaque in eam beneficia tam periculoso præferri tempore tueatur. Audiit Ignatium Pontifex perbenigne, ut solebat, sic tamen, ut integritatem hominis admiraretur potius, quam consiliū approbaret. Itaque collaudata merito ipsius fide ac probitate, sensim flexit oratione, & contra sententiam Ignatii cum alia multa disseruit, tum verò ex veteri oraculo: Cor, inquit, regis in manu Dñi: quasi diceret, in Claudio eligendo tantam Fernandi Regis contentionem planè diuinitus existisse; ac proinde clarorem esse numinis voluntatem, quam ut obisti ultra oportere. Quæ cum Ignatius grauer ac dolèter accipere videretur, Pontifex, quæ erat lenitate, ne Dei famulum triste ac miserentem abire dimitteret, ad extremum iuber illū super ea re amplius consultare, precesque ad Dñm fundere; se quoque idem esse facturum. Interea Didacus orator negotium vrgebat acerrimè; iaque incitabat dies, quo die in Senatu de Tergestina ecclesia referendū erat, qua relignatius cognita, confestim Cardinalium partem omnium domos, quarum erant multæ longis intervallis inter se disunctæ, ingenti diurno & nocturno labore circumiit, singulis eadem illa terè proponens, quæ paulo antè Pontifici maximo. Sed videlicet eorum mentes iam antè occupauerat orator. Itaque mirè obfirmatos offendit in Claudii electione approbanda; partim quod tanti Regis voluntati fauerent; partim etiam quod vigiles & custodes Claudii maxime similes, tam formidoloso tempore, in Ecclesia propugnaculis atque speculis ipsimet collocandos putarent. Hac quoque spe deiectus Ignatius, vnum reliquum videbat esse remedium, si Fernandum ipsum Regem a suscepto

consilio per litteras auocaret, quem pro ipsius pietate virtutēq; ita in se suosque animatum nouerat, vt minimē dubitaret, quin cognita re, salutem Societatis, Tergestinorum rationibus antelaturus esset. Sed ne illa quidam ratio habebat exitum: quippe insequenti luce de Tergestina cathedra Senatus erat futurus. Ignatius igitur exelusis angustiis temporis, numquam intermissis ad Deum precibus, quasi ad extremum in rebus humanis perfugium sese contulit ad Margaritam Austriacam Cæsaris filiam, de qua supra dictum est, feminam per id maximē tempus gratia & opibus florentissimam. Hanc pro spiritali necessitudine, (erat enim illi a confessionibus) edoctam quanto in periculo Societas esset, infimis precibus obsecrat, vt Societatis causam in se recipiat, & imminuentem relationem auctoritate sua interposita tandem differat, quoad Regē ipse per epistolam alloquatur, & ab eo responsum accipiat. Fecit illa quod rogabatur, & illico datis ad Pontificem codicillis, optatam dilationem impetrauit. ea demum res aliquid laxamenti dedit Ignatio: etenim spatium nactus, ad Regē scripsit litteras, deprecationis & querimoniarum plenas; illum etiam atq; etiam per Christum obsecras, ne Societate nuper ad gloriā Dei tanto labore constatam sine causa perditum iret; nō ita de ipsius maiestate regniq; & se & socios esse meritos, vt ab eo nulla eorum existimationis, fame, salutis denique ratio habenda esset. non defore idoneos viros, qui rem Tergestinam capessant, sicut modò sui ordinis homines, qua cepissent paupertatis & humilitatis via, ad Christi gloriā & salutem animorum sine offensione pergere. id si (vt sperabat) permitteret, sese & socios immortalib; beneficio Regi obstrictos fore, precēsq; pro ipsius maiestate saluteq; nūquā intermissuros. Hisce aliisq; id genus incensis officii religione rationibus precibusque minimē restitit Rex: & quaquam inuitus, ramen suis rationibus amicorū utilitati posthabitis, quod vix fieri videbatur posse, per epistolam iussit oratorem suum ab instituta vel potius pænē cōfecta actione desistere. Quę res vulgata, & Pontificem maximum facile in Ignatii sententiam adduxit, & Ignatium ipsum ac socios affecit ingenti lætitiā. Itaque & in posterum supplicationes decreta, & in presentia solemnibus hymnis in gratiarū actionē publicē persolutus est. Ac pari deinde constantia sese Ignatius idem opposuit, cū nostris hominibus pinguis sacerdotia, quibusdam verò Cardinalatus etiā deferretur, ac nominatim Francisco Borgia Hispano dynastæ, qui amplissimis in eo regno perfunctus honoribus, diuino instinctu post vxoris obitum rebus mortalibus valere iussis, & sponte depo-

deposito Gandiensi Ducatu, magna hominum admiratione Societati se addixerat. Quamquam in Æthiopia legatione, quæ postmodum Lusitanæ Regis rogatu à summo Pontifice nostris injuncta est, cum ad eam functionem Ecclesiastica dignitatis insignia & honorum tituli necessariò quaerentur, imperanti pro potestate Vicario Dei resisti non potuit, præsertim cum peritæ rerum æstimatores argute conjicerent, novam hæc manum non ad opes & copias, verùm ad labores & aperta vita pericula destinari.

CONFIRMATUR A IULIO III.

SOCIETAS.

CAPVT XIX.

POST hæc, Paulus III. Pontifex maximus, senio cursuque confectus, è vita migravit, comitiæque nouo creando Pontifici, in magna studiorum ac voluntatû varietate in aliquot menses extracta sunt. Quo ipso tempore cum Vrbs, vt in diuturno interregno, annonæ difficultate vehementissimè laboraret, nostrisque numero in dies auctus, extrema fames adesse videretur; Ignatius cum aliorum, tum præcipuè sacri Collegii Cardinalium eximiam in se suosque benignitatem expertus est, quippe in summis occupationibus Patres augustos pia nostrorum hominum recordatio subiit; cõmunique consilio, ad eorum inopiam subleuandam non leuis pecuniæ summa, ex ipso Concilio transmissa est: enixè in primis fauente atque adiuuante Rodolpho Pio Carpeni, quem Ignatius iam antè sibi sociisque patrum ac protectorem, vt appellant, è summi Pontificis auctoritate delegerat. Ac rebus diu multumque agitis, Pontifex denique declaratur Iulius, eo nomine tertius, qui quòd in Synodo Tridentina Legatus Fabrum, Lainem, & Salmeronè Theologos Apostolicos familiariter nouerat, multaque tum ex illorum ex aliis de Societatis instituto didicerat; Ignatio supplicanti multa in Societatis incrementum ac rem admodum liberaliter tribuit; nec enim solùm prioris Pontificis de ordine nostro iudicia & acta firma rataque voluit esse; verùm etiam eundem ordinem nouis insuper ipse testimoniis atque decretis ornauit. Cuius rei publica diplomata exstant verbis amplissimis.

MAGI

MAGISTRATV SESE ABDICARE
CONATVR IGNATIVS.

CAPVT XX.

HIS REBUS ita peractis, cum satis in presentia communi rei consultum esse videretur, Ignatius qua erat humilitate, vigiliam suam alteri tradere, seque Generalatum omnino abdicare constituit. Igitur Patribus, quotquot communis rei commodo potuit, Romam euocatis, cum in consiliu convenissent, ne, ut olim, sibi forte coram dicenti reclamaretur, per epistolam disertis verbis exposuit, se, quivitia nosset sua, & initio inuivum, atque adeo coactum, Societatis gubernacula recepisse, & nunc graviore etiam valetudine atateque, multo minus idoneum esse tanto muneri, proinde pro Christi Domini sanguinem perere atque obrestari sese, ut sine vilo sui respectu, communi utilitati prospiciant, & quamprimum sibi sufficiant vitam & animo & corpore firmiorem. Id quo liberius faciatis, inquit. Ego in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti, vnius Dei ac creatoris mei, depono Generalatum simpliciter & absolute, meque abdicatio hoc munere, priuoque & omnibus animam meam viribus obsecrorum profectos omnes, tum si quos professi adhibere ad hanc deliberationem volent, ut huic meo tam iusto desiderio faueant, praeterea oblationem libenter admittant. Haec epistola recitata, magnus animorum motus est factus, cum partim viri modestiam ac submissionem satis admirari non possent, partim etiam pro se quisque metueret, ne quis alius fortassis Ignatii voluntati assentiretur. Verum ut ad suffragia ventum est, idem plane consensus omnium in eo retinendo exstitit, qui olim fuerat in eligendo: & enixe petiti praecise negati. Denique per internuntium iussus Ignatius alia omnia cogitare: etenim se quidlibet potius, quam alium gubernatorem ipso vivere passuros. Atque haec communiter: dimisso deinde concilio, priuatim singuli cum eodem expostulare, quod ab inceptis desistere, quod vixdum constitutam Societatem, omnique custodia regerem, quasi durus pater teneram adhuc filiam deserere conaretur. Pergeret porro, & publicam rem ordinaret, legesque prescriberet: Deum, cuius manus alligata non sit, in posterum quoque, sicut antea, piis ipsius conatibus ad futurum. Itaque Ignatius, quamquam inuitus, & religiosae quietis vitaeque privatae avidissimus, tamen ne minus dicto audies videretur esse, Patrum auctoritati ac precibus denique celsis, seque ad institutum opus legum scribendarum quam diligenter

diligentissimè retulit. Ac primùm, vnius Dei gloria salutisque animorum sibi proposita, Societatem vniuersam, quo facilius administratio tota cõstaret, certas diuisit in classes: prouiditq; quòrum ingenio & cogitatione assequi valuit, cum vt carteris vitium verò vt ambitioni & avaritiæ, quæ duæ perniciosissimæ sunt mortalium pestes, omnino obstrueretur aditus: veræque humilitati & paupertati quàm maximus & maximè diuturnus honor ab omnibus haberetur. Ad hæc, rationè præpositi Generalis crediti, nec non priuatam ac publicam disciplinã, quæque alia ceteris hominum regendis vsui solent esse, præscripsit. Nec modò maiora, sed minora quoque ministeria curationisve, certis legibus & præceptis, quàm accuratissimè persecutus est. Has deinde leges, quamquam longo tempore summaque cura elaboratas & conditas, non tamen continuò pertulit, sed per idoneos homines tota Societate promulgandas curauit, vt vsu ipso & magistræ experientia probaretur, satis ne ad Societatis propositum atque ad Apostolicam instituti formulam conuenirent. neque antè ratas fixasque voluit esse, quàm in proximo conuentu Patrum tota re agitata & planè perspecta, legitimè sancirentur. iisdemque deinceps addèdi, moderãdi, immutãdi, ac demèdi, prout expedire videretur in Domino, plenè ius ac liberam potestatem reliquit.

SOCIETATI IN HISPANIA VALDE LABORANTI SYCOCURRIT,

CAPVT XXI.

PER idem tempus Societas, videlicet ne lætiore successu tumesceret, vel ad otium ignauiamque delaberetur, variè in Europæ regionibus diuino permisso, vehementer excitebatur, idque partim ab inuidis & obrectatoribus, partim etiam ab iis, qui temporibus ita periculosis tam insolitam concionum frequentiam, tam assiduã Sacramentorũ administrationẽ, & reliqua instituti nostri munera, genusque doctrinæ suspectum haberent. Quo in numero in aliis provinciis alii, sed in Hispania vel acerrimus nostrorum insectator exstitit, Ioannes Siliceus Archiepiscopus Toletanus. Is cum à cæteris Societatis nostræ ministeriis valde abhorreret, tum Exercitiorum spiritualium, quibus nostri eo tempore vel maximè in erudiendis hominibus utebantur, nomen ipsum pati non poterat. Compluti verò, in sua diocesi priorum ciuium liberalitate Collegium Societatis IESV repperit

excitatum, quò academia illa penè tota conflueret, ita ægre fere-
 bat, vt de nostris è sua ditione pellendis toto animo dies noctesq;
 cogitaret. Sed cum in ipsos palam impetù facere vereretur, par-
 tim spectata vitæ innocentia, partim etiam virorum principum
 gratia, & summi (quod caput est) Pontificis auctoritate subnixos;
 iracundiæ suæ fulmina in populares suos, familiares nostros,
 apertè contorquet. Ac primùm, quòd è suo clero complures no-
 stra disciplina ac meditationibus imbutos esse cognouerat, edi-
 cto minaci, iuris in Ecclesia Tolerana dicundi potestate priuat
 sacerdotes eos, qui è nostra formula spiritualibus exercitati-
 bus operâ dedissent; deinde, præsentî anathematis pœna proposi-
 ra, vetat in academia Complutensi omnino quemquam à nostris
 hominibus Ecclesiæ sacramenta suscipere. Quæ res, vt pote infi-
 gni infamia, varios illico rumores hominum Hispania penè to-
 ta commouit; cum alii nostrorum acta, mores, instituta defende-
 rent; alii contra, non sine graui aliqua certa que ratione tantum
 antistitem ita de Societate statuisse disputarent. Nostrî, quam-
 uis Dei clementia & conscientia testimonio freti, re tamen tam
 atroci tamque inopinata perculli, angebantur animo; neque
 tam ignominia sua, quam Ecclesiæ damno permouebantur, quod
 ex tanta hominum alienatione tantisque calumniis imminere
 necessariò videbatur. Iraque cum obsecrationibus, & sacrificiis,
 & voluntaria corporum castigatione caeleste numen de more propi-
 tialsent; per communes amicos Archiepiscopum docent, nihil
 ab se vel contra Ecclesiæ rem vel contra ipsius Archiepiscopi di-
 gnitatem esse commissum, cur in rebus diuinis occupari, & nihil
 nisi Dei gloriam & proximorum salutem ex Apostolica auctori-
 tate querentes, tantis iniuriis affici, præsertim in dicta causa, de-
 buerint. Si quid secus ab inimicis ad eum delatum sit, se ad pur-
 ganda crimina, atque ad omnem satisfactionem in Domino pa-
 ratos esse; tantùm ab eo suppliciter petere, vti conceptam iram,
 ad causam vsque cognitam, pro sua sapientia ac pietate sustineat.
 Cùm ille nihil idcirco de acerbitate remitteret, satisque appare-
 ret, nostri nominis odium altius in eius animo insedisse, quam vt
 euelli aut mitigari vlla ratione posset; Ignatii voluntatem atque
 consilium per litteras quam primùm exquirunt. Ille, circumsp-
 ctis rebus omnibus, Deumque per se suosque enixè precatus, vt
 ea res ad ipsius gloriam, salutem que animarum, bene ac feliciter
 eueniret; sine vlla dubitatione, si Archiepiscopus in incepto per-
 sistat, iubet nostros ad consilium Regium prouocare; litteras
 Apostolicas proferre: Societatis causam cum Christi causa con-
 inuctam

unctam æquè moderatè ac fortiter agere. ipse interea ad Pontificem adit supplex, Archiepiscopi factum exponit, summi tribunalis opem & auctoritatem implorat, sine vlla tamen grauior querimonia vel exaggeratione verborum. Ac nostri quoque in Hispania ex Ignatii præcepto rem ad consilium deferunt, Pontificia diplomata & iura Societatis legitima ostendunt, oblatum sibi aditum ad proximos adiuuandos exposulant. Quæ nulla ipsorum culpa ab Archiepiscopo acta esse constaret, eundem denique exitum habuit res, vt & Regii consilii decreto, & Pontificis obiurgatione, Archiepiscopus edicta sua reuocaret, nostrosque omni molestia atque ignominia liberare coactus sit. Quæ res lætitiâ bonis omnibus attulit eo maiorem, quo magis de nostra existimatione ac fama solliciti fuerant. Atque haud multo post, Archiepiscopo vita functo, nostri à Toletana ciuitate benignè inuitati & in iis ipsis ædibus publicè collocati sunt, quas idem Archiepiscopus paulo ante clericis quibusdam edificauerat, vt ab iis qui diuinam providentiam ex rerum humanarum eventis obseruant, non sine causa animaduersum fuerit, omnes tamen Præsulis in Societatem impetus & conatus eo denique recedisse, vt cum maxime nostros, opinionis errore deceptus, ex vniuersa Hispania pullos cuperet, tunc ipse in sua Toletana metropolitani domum illis exstrueret ornaretque. Eiusmodi fuit igitur Hispaniensis illius procellæ transitus. Ac pari felicitate in aliis quoque prouincijs coorta in nos tempestates, Ignatii lenitate prudentique, sedata sunt: ac Dei beneficio vbiq; ferè Societas maiora dies incrementa capiebat.

DE IULII III. OBITVS, ET DE MARCELLI
II. IN IGNATIUM NOSTROS QVÆ BENEUOLENTIA.

CAPVT XXII.

INTER hæc Iulius anno Pontificatus quinto demoritur; cui Marcellus Cerninus Politianus ingenti bonorum omnium gaudio susceptus est. quidquid enim erat spei de publicis rebus, id pænè totum eius Pontificatus annis vulgò desponderant. Ad hunc Ignatius pro veteri familiaritate cum adorandi & gratulandi causa venisset; arctè amplexatus hominem Pontifex, & suauissimè exosculatus, multa cum eo inambulans de fidei Christianæ propagatione deq; restituenda Ecclesiastica disciplina

ferio

serio contulit: atque ob id ipsum nonnullos ab eo petiit viros, quos haberet apud se consilii causa. Cæterum in primis dilexit Iacobum Lainem & Martinum Olaium, quorum videlicet vtriusque virtutem ac sapientiam optimè nouerat. nam de Francisco Xauerio, cuius fama rebusque gestis valde permouebatur, iam antè exorauerat, ut illum omnino Romam ex India reuocaret: quod tanti viri videndi ruendique in eius amplexum miro quodam desiderio teneretur; quin etiam nostros, quorquor ea tempestate Romæ versabantur, ad se in palatium adduci iusserat: quod hæc copias recensere, & singulos coram quasi bonus Imperator milites velle inspiciere. denique multis de nostra Societate verbis vtroque habitis: Tu bellatores, inquit Pontifex, confice, nos vtemur. Cum ab eo congressu aliisque deinde colloquiis lætus admodum discessisset Ignatius, & optima spe Societatem impleisset, breui ea læticia cunctis euauit. siquidem Marcellus altero & vicesimo die quam Pontifex declaratus fuerat, febris extinctus, ingenti omnium lætæ Christianam rempublicam orbam ac debilitatam reliquit.

IGNATII OBITVS.

CAPVT XXIII.

SUCCESSIT Marcello Paulus eo nomine quartus, qui cæ propter nonnullas interpositas offensiones acerrimus nostri ordinis inimicus fore putaretur, hominum opinionem longè sefellit. Nam & in Ignatium ipsum, cunctis admirantibus, perhonorificum sese præbuit; & Societatem multis rebus decorauit auxitque: & nostrorum hominum opera maximis in rebus Ecclesiæ plurimum usus est: & de fundando collegio seu academia, quam in Vrbe Ignatius magnò reipublicæ Christianæ bono instituerat, serio cogitauit. Hunc Pontificem inter & Philippum Catholicum Regem exorto graui & periculoso bello, quod breui deinde compositum est; cuncta misceri, compleri armatis Vrbs, tympanorum ac tormentorum horrifico strepitu omnia personare; pacis artibus parum admodum loci esse. Quocirca Ignatius petrus temporum, & Societatis rebus vtrumque compositis, contemplandi studio secessit in villam, quam non longè ab æde sanctæ Balbinæ, ad Thermas Antonianas, in usum præcipuè Romani Collegii, amicorum benignitate nuper extruxerat. Ibi, vel rectorio noui operis malè acceptus, vel vrgente iam senio, lethalem

thalcam

thalem in febrem incidit; sic, ut cum eius intima viderentur cordia, nullus in facie pallor, nulla in toto corpore signa mortis existerent. tantum insolita quædam lassitudo in membris ac morbo apparebat. Itaque domum relatus, in lectulo collocatur. ac certis confestim medici bono animo iubent nostros esse. At ille cum sibi ultimum diem instare sentiret, mirantibus cæteris, misit qui à summo Pontifice sibi decedenti salutarem expiationem & indulgentiam ritu catholico precaretur. deinde cum ad mediam noctem de more vigilasset, quin etiam nonnulla cum domesticis in rem Collegii transegisset; sopori se dedit; itemque qui ad eum cubitum discessere, nihil admodum periculi suspicantes. at eodem manè postridie duo è fratribus, eius vitæ quotidianæ administrantibus, cubiculum visendi Patris causa introeunt; ad lectulum sensim accedunt, ac præter omnium opinionem vitali spiritu penè defectum offendunt. Accurritur illico ad socios, alii ad medicum abeunt; alii interea ad refocillandas vires (ut assoler) iusculum porrigunt; quibus ille cum nihil iam opus esse dixisset, seculum inter mortuis vocibus identidem appellans; placidissime effluit. Animam hora post solis ortum prima, feria sexta, pridie Kal. Augusti, anno post Christum natum M. D. LVI. Qui verò ad Pontificem pridie sub vesperam fuerat destinatus, quod nihil tale metueret, re in proximam lucem dilata, cum quod volebat, statim impetrasset libente Pontifice, & verbis amicissimis Ignacium prosequente: grauer deinde semet incusans, tempus non occurrit. Defuncti corpus tum inspiciendi tum exorandi causa dissectum summam viri abstinenciam & sobrietatem liquidò comprobauit. siquidem & stomachus venterque procul inanis, & præ siccitate diuturna mirè contractus apparuit: & occur ea ipsa de causa ita obduratum aridumque, ut penè lapidatoret. Sanè Realdus Columbus, egregius ea tempestate sector, qui aperiendo interfuit, in hepatis vena, quæ Porta dicitur, lapides tres sese inuenisse testatur in suo de Anatomia libro. ut pro miraculo non leui habitum sit, vitalibus adedò affectis, ac propensum exustis, hominem tam diu viuere potuisse, præsertim huiusmodi semper eodemque vultu exsequerè Præpositi Generalis officia & munera. Mortuus est autè anno ætatis quinto & sexagesimo, post conuersionis ferme trigesimo-quinto, confirmatæ verò Societatis sexto decimo. quam ille tam exiguo temporis intervallo tam longè lateque propagatam reliquit; ut iam tum ab ipso constitutæ numerarentur prouinciæ duodecim, & in iis variis nostrorum domicilia ferè centum. Vulgata eius morte, ingens

confestim hominum concursus visendi causa domum est factus, atque hi manus, hi pedes certatim exosculari: alia rosaria, quæ vocantur, applicare corpori, multi etiam pilei vestiumve, quibus uti consueuerat, frustulum aliquot enixè rogare: quibus tamen modestiæ gratia nihil à nostris est datum. Corpus in eodem cubiculo, ubi exspirauerat, biduo ferme seruatum, Sabbarho sub vesperam inclusum arcæ, post exsequias mira populi frequentia celebratas, in templo nostro ad dextrum latus arcæ maximæ humatum est. ac statim præsentem operam ex Ignatii patrocinio nostri sensere. Non enim, ut multi putarant, orba tali parente Societas mærori se dedit, aut contigit: quinimo sterere animis Patres; perque omnes ordines insolita quædam suauitas spiritus & mentium vigor, ad subeundos CHRISTI causa labores, & cæpta strenuè promouenda, peruasit.

LIBRI SECVNDI FINIS.

IGNA-

